

П.К.ЯВОРОВ - 100 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА НА ПОЕТА

Пейо ЯВОРОВ

НОЩ

(откъс)

...
Но ето бясната фъртуна -
не тя ли блъскаше отвън!
И тъй фучи - осмива сякаш
нерадата ми самота;
фучи, пророчествува сякаш,
че тъй ще бъде и докрай.
И аз да бих сега умрял,
ни майка няма да ме види,
ни майка... Пее... Пей ми още!
Какво? Задрямал бях и, майко,
стори ми се, че ти над мене
изтихом пееш. И в детинство
така ми пееше: и сладко,
и толкоз тъжно!... А защо
лице извърщаиш? Сълзи, сълзи,
напрасно искаш да ги скриеш
от мене: зная, ще умра.
Босилек-цвете
на хладен гроб ще посадиш
и не роса ще го пои,
а твоите горчиви сълзи...
Ще плачеш ти: "Стани от гроба,
ела, погинала надеждо,
ела ме, сине, утеши!"
И в летен пек, и в зимен мраз
ще идваш, майко, ще нареждаш,
ала напрасно: прах бездушен,
ще мога ли да чуя аз?

Ще мине време, гроб сирашки
в израснал бурен ще заглъхне.
Баща и майка ще заспят
покоен сън; сестри и братя
разпръснат щат се по света,
забрави щат ме. Но една
душа все тайно зарад мене,
ще жали още. В лунна нощ,
когато влюбени зефири
милуват полските цветя
и скрито някъде поточе
в самотност тъжно ромоли,
ще дойде тя - преплетен бурен
полека там ще раздвои,
въз гроба хладен ще припадне.

Последен стон тогаз дълбоко
гърдите и ще разреде,
кръв устните и ще обагри
и гласно тя ще да ридай:
"Пустинен път живота беше,
изминах го едвам;
омразно беше тежко време...
Кажки ми, чакаш ли ме там?"
Ще възридае и ще пита,
чело склонила до земята;
на ще ли чуя,
но ще ли се откликна аз?

Ще мине век и никои вече
не може мястото показва
за моя прах: пръстта ще бъде
над мене равна... Някой ден
от гръм земя ще затрепери,
от писъци небо ще кълне,
родина ще зове:
"Кръвта ми - смукаха я свои,
месата - гризаха ги чужди,
безсилна съм... възстана силен
и ето робство ме очаква.

Елате живи! Чуйте, мъртви,
дигнете се! Чада обични,
спасете ме!" - ще призовава...
А кой от мъртвите тогаз
ще чуе нещо,
а кой от тях ще се откликне
и ще ли се подигна аз?

Не искам още да умра!
Тъй рано,
тъй млад - о, нека поживея
за тебе, майко, за родина
и зарад нея... и за нея
в дълбока жал, макар безплодно,
живот останал да премина...

Ала слабеят вече сили,
снага изстива, кочаней,
фурия се над мене спуща,
засмуква устни и не мога,
не мога дих, не мога да поема...

Хиляди крила
размахани повяват хлад:
приятно, леко ми е - тихо
и светло... Не, тъмней
и падам в зинала под мене
страхотна бездна, задух, шум...

Гъмжат чудовища ужасни,
налитат майко! - - - - -
- - - - Но къде съм?
Разсъмнало се. Скреж наширил
прозорци; голите стени,
привива ми се, дебнат само
да паднат въз глава - от бол
едвам усещана... Камина
все тъй прозината мълчи
и сякаш дума и не теква
за клетва, най-ужасна клетва!

Уважаеми съграждани и
жители на община
Стара Загора,
Да ни е честит
1 ноември – българският
празник, посветен
на делото
на възрожденците –
книжовници и просветители,
борци за национално освобождение!

На този ден отдаваме почитта си към всички личности, които
са дали през вековете, които дават днес приноса си
за съхраняване и издигане на духовността ни
и на нацията като цяло.

Поздравявам най-сърдечно всички учители, учени и
изследователи, писатели, журналисти, библиотекари и творци,
всички, които се трудят в сферата на знанието и духовността
за утвърждаването на Стара Загора като съвременен център
на българската култура, наука и образование!
ЧЕСТИТ ПРАЗНИК НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ!

ЖИВКО ТОДОРОВ
Кмет на Община Стара Загора

ВЕСТИ

На 29-ти октомври в Регионална библиотека "Захарий Княжески" - Стара Загора се проведе вечер на новата книга на белетриста Йордан СТОЕВ "Дългата зима на Б.Ж.". За книгата с разкази и новели говори Трифон Митев, директор на издателство "Лаген". На тържеството присъстваха граждани и колеги-журналисти на Стоев. Таньо Клисуров прочете слово за дългогодишната си лична и творческа дружба с Йордан Стоев.

Среща с Христо КАРАСТОЯНОВ и новият му роман "Една и съща нощ", номиниран за литературната награда "Хеликон", се проведе на 30 октомври в къща-музей "Гео Милев". В книгата се разказва за живота на Гео Милев и срещите му с анархиста Георги Шейтанов. За романа говори Владимир Янев.

От 24 ноември до 5 декември Стара Загора ще е домакин на Фестивала на оперното и балетно изкуство (ФОБИ). Със свои спектакли ще гостуват Софийската опера и балет, Държавна опера - Русе, Държавна опера - Варна, Държавна опера - Пловдив.

ЯВОРОВ ЛИСТ - издание на къща-музей "П. К. Яворов" - Чирпан, Катедра "Българска литература" на Великотърновския университет, Литературноисторическа школа към Департамент "Нова българистика" на Нов български университет, фондация "Яворов". Луксозното издание е по повод 100 години от смъртта на Яворов и 60 години на къща-музей "Пейо К. Яворов".

На 3 ноември в Унгарския културен институт - София ще се проведе творческа вечер на Таньо КЛИСУРОВ по повод 70-годишнината му. Ще бъде представена новата книга на поета "Душа, съветник мой попътен" За нея ще говори Светлозар Игов. Водещ на вечерта ще е Марин Георгиев.

На 7 и 8 ноември в Стара Загора ще се състои заключителния етап на литературния конкурс за млади творци "Веселин ХАНЧЕВ". Жури в състав Георги Константинов, Силвия Чолева и Иван Ланджев ще обяви наградите.

IN MEMORIAM

На 29 октомври на 75 години почина актьорът Георги ВЕЛЕВ, почетен гражданин на Стара Загора. Поклон пред паметта му!

ЛИТЕРАТУРНО ЧЕТЕНЕ В СЕЛО ОРЯХОВИЦА ПО СЛУЧАЙ ДЕНЯ НА БУДИТЕЛИТЕ

На 29 октомври по покана на Народно читалище "Развитие" - с. Оряховица, Старозагорска община, гостуваха група поети от Дружеството на писателите - Стара Загора. Пред пълната зала свои стихове четяха Таньо Клисуров, Стойчо Маджарски, Йордан Атанасов, Стайко Тополов, Ботьо Буков, Йордан Пеев и Кристина Божанова. Всички изпяха няколко възрожденски песни в чест на празника, а от публиката зададоха интересни въпроси към гостите и се създаде приятелска атмосфера.

1000 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА НА ЦАР САМУИЛ

България е една от малкото страни в света, която може да отбележи 1000-годишнината на някое събитие в историята си. Тази година се навършват точно 1000 години от изгубената битка при село Ключ, или т.н. Беласишка битка. Пленени са 14 000 български войници. Победителят, византийският император Василий II, издава заповед пленниците да бъдат ослепени, а на всеки сто войника – да се остави един с едно око. За да ги води при царя им Самуил...

Тази година се навършват 1000 години от ослепяването на тези хиляди български войници... От смъртта на българския цар Самуил. И от началото на края на Първото българско царство, в което победите са повече от пораженията. Изгубената Беласишка битка се превръща в погром. Но България е една от онези страни в света, която след близо 200 г. робство възкръсва като феникс от пепелищата. И на европейската карта има

Второ българско царство. Възкръсва още веднъж и след близо 500 г. робство има Трето българско царство. Има я България и днес!

Дълго гледах паметника на цар Самуил в Националния парк-музей „Самуилова крепост“. Всъщност, не можех да откъсна очи от фигурата на царя с вече подгъващи се колена при гледката на ослепените му войници. Представях си как в следващия момент пада. Поразен от мъка. И никога повече не се изправя.

Плачат ли царете за своите войници? Умират ли те за тях или винаги и само войниците умират за царете си? Само в многовековната и често трагична българската история ли това се е случило?

Годишнината от смъртта на цар Самуил отново разбуди духовете в нашата част на Балканите. Българите обновили „Самуиловата крепост“ и подготвиха впечатляващо отбелязване на събитието – международна научна конференция в памет на цар Самуил, откриване на паметник в София (историци казват, че Самуил тук е роден), редица изложби, кръгла маса в Народната библиотека, погребване на българска земя на костите на царя, които сега се съхраняват в Солунския музей за византийско изкуство. Гърците биха ги дали, после не биха, после биха ги разменили за някои стари византийски ръкописи, които са в България. Сега пък се очаква да бъдат пренесени у нас само за няколко дни и да бъдат положени за поклонение в столичната църква „Св. София“ по време на честванията на 1000-годишнината. А по този повод, дори и да искали, гърците не могат да ни изпратят останалото малко парче от царствения плащ на Самуил – било твърде „крехко“, за да пътува.

Другите ни съседи, македонците, са направили паметник на Самуил по-висок от този, който ще се открива в София. С цели 250 сантиметра. Като че ли именно това е най-голямото доказателство, че през 1014 г. е имало македонско, а не българско царство. За тях не е важно, че император Василий II влиза в анализите на световната история с името Василий II Българоубиец (Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος), а не Македоноубиец. А може би според съседите, които десетилетия трескаво търсят изворите на своята история, преди 1000 г. българите са били под македонско робство и са воювали срещу византийците за интересите на поробителя си, а не срещу него. Но изгубени в лабиринта на историческите лутания, тази година от Скопие съобщиха, че в Македония се подготвя филм за Самуил, в който той ще бъде представен като „предводител на първия македонски бунт срещу българското царство“ (!) Разбира се, Самуил е победил българите и е станал македонски цар... Мисля, че за македонците ще бъде много по-добре първо да дойдат в музея „Самуиловата крепост“ и в дневника на посетителите да прочетат думите на един безименен турист: „Дойдох. Поклоних се. Прогледнах.“

Фактът, че Самуил умира само два дни след като вижда ослепените си войници е доказателство, че в историята на България съществува необикновен феномен – един цар умира за своите войници. Искрено мога да кажа, че това ме изпълва с гордост, която ме кара предизвикателно да извикам в лицето на целия свят:

Кой друг народ е имал цар, който плаче за своите войници? Цар, който е умрял за тях?

Диана ГЛАСНОВА, Загреб

На 22 октомври в Унгарския културен институт в София беше открит бюст на унгарския писател Ласло НАГИ, дело на скулптора Георги Чапкънов. Едновременно с това издателство „Лице-прес“ представи книга с неговите стихове и есета „Не обяснявай чудесата - чудодействай“, преведени от български автори. Съставители на сборника са Тошо Дончев и Павел Славянски.

Ласло НАГИ

КОЙ ЛЮБОВТА ЩЕ ПРЕНЕСЕ

Когато аз изчезна сред тревите
кого с концерти ще тешат шурците?
Кай с дъх ще стопли скрежа по листата,
кой сам ще се разпъне над дъгата?
Кой милвал би бедрата на скалите,
дордето станат рохка пръст в браздите?
Кой галил би къдриците развени,
в зида наболи, тупкащите вени?
Кой тук от злостни хули, след кошмара,
ще вдигне храм на рухналата вяра?
Щом аз изчезна – в рая или ада –
кой вместо мен ще стряска лешояда?
И – взел я в зъби – кой във вечността
ще пренесе през Лета любовта?

Превод: Кирил КАДИЙСКИ

Стефка ДИМОВА

ФОРУМ ЗА АВГУСТА

Всички улици прави не водят към Рим,
всички пътища земни не водят към него.
Все по тях - до сърцето на този загадъчен
свят да достигна -
се събуждах, когато се чувствах най-сигурна,
с пръсти, впити в пресечните прави.
Бе близо дъхът на дървета.
И под свода на мойта душа бе зелено.
Не умеех да питам, да моля, да чакам спасение.
Животът - едва що наченат -
бе едничката истина в мен
и реших - щом не мога да стигна до Рим,
да го вдигна край себе си.

Както чудо понякога става -
всички дни се превръщаха в късове мрамор.
Между тях се втвърдяваше лава от мисли и вяра.
И далече от теб, моя родна Августа, избягала,
аз те виждах и вдигах по-светла от всякога,
по-велика, по-вечна от Вечния град, по-спасена.

Със сълзата, която би Арктика сгряла,
все промивам очи, дето още не вярват -
да не виждат проказата на бездарието
по ръцете на миропомазаните,
да преминат почти безнаказано
през капаните на премълчаваното.

Зная колко ме чака нататък —
слизам в звездния амфитеатър
да изпълня безумно на сцената лунна
най-чудната твоя съдба.
И без брат, без любим, без приятел
чакам изгрева, който изпращаш
да отключи за мене, Августа,
небесната твоя врата.

БОРДЖИИТЕ

Който носи папската корона,
който скиптъра на вярата държи -
негови са меча и закона,
и небесните, и земните лъжи.
Може той съдби да присвоява
и по своя сметка - Божия завет.
Куп роднини, щом го избере Конклава,
чакат покрай трона му за служби ред.

Кардиналски постове и разни
индулгенции ще продаде на търг,
ако папската хазна е празна.
Сякаш е забравил той, че има смърт.
Но над всички в своята държава
слънцето върти космическия свод
и с последната си дума повелява
кой да стане пепел, кой - начало на живот.

Кольо АЛЕКСАНДРОВ

ТЕ

*На Георги Колев - защото продължава да вярва,
че свестните у нас са повече от другите.*

Те са луди жени, те са шури мъже: ето крачат сега
към поредния връх - заснежен и навярно опасен.
Кой е старецът, дето пред тях им оставя следа,
и трепти силуета му блед, като бяла стрелка на компас.
Той е някой последен от своята група турист,
или местен овчар към невидимо стадо забързан,
или просто на хвърлей пред нас е самият пастир,
да се чудиш, но сякаш с въже за пейзажа е вързан.

И ще трябва до два да достигнем, най-сетне, върха,
после четири часа надолу до някаква смрачена хижа.
Господи, дай ми нови крака. Не не ми се събира в ума,
че съм тук, а не магнах с ръка подир тях - за довиждане.
Но вървя и мечтая за моя задрямал от зноя градец
и за умната книга на сто и четвърта разтворена,
за жената, която подсмърча в ръцете на някой съсед,
и за новия призрак, който яхна добрата Европа.
Но какво пък - и аз съм замесен от същата кал,
и съм луд като яре, като седем двукраки камили,
по корем ще се влача до този прозрачен превал,
а за сетне, който гледа смирено отгоре, да мисли.

Този въздух не става за дишане - толкова чист,
че нагоре, встрани и надолу - навсякъде бездна.
И разбирам, че никой не знае сега накъде ще вървим:
оня старец пред нас се смали и изчезна.

ГРАДЪТ НА ПОЕТИТЕ

Янко ДИМОВ

НЕДЕЛЯ

В памет на Ив.Хаджисхристов

Няма нищо по-тъжно от това —
Двама самотни мъже в неделя.

Градът е облякъл презнична синева
и русо слънце за ръката повел е.

Градът е доволен — почти щастлив.
Той след малко под кестените ще седне,
ще изпие обедния си аперитив,
ще прочете новините последни...

И никой няма да забележи, че
на площада, станал внезапно огромен,
остават само двама странни мъже,
в дим тютюнев обвити, като във спомен.

* * *

На Татяна

Не казвай сбогом.
Пада нощ над мен
и тя е непонятна и беззвездна.
Аз може би във нея ще изчезна
непоправим, и все пак просълзен.

Сълзата ми невероятно тежка
ще освети останалия твой
живот и сигурно ще бъде той
без трагика напразна и без грешка.

Виновен съм пред своята душа,
пред любовта ти тъжна съм виновен
и си отивам крехък и отровен
от собствения си живот.
Не се теша

с илюзии случайни и не мога
да върна проиграното назад.
И все пак ти изпълваш моя свят
като дълбока болка.
Не, не казвай сбогом...

Емил КОЙЧЕВ

КЕНТАВЪР

Преследвам и застигам голотата ти —
безсрамно ненаситен, примитивен.
Жена си, в мен грабителя обичаш
и вакуумно-спасителните взривове.
Човек и кон съм древен — любя нямам,
с крадливи, гладни от столетия очи.
А после укротените ми слабини
на хълма ти тревист почиват.
И пак, задъхан, съм над теб.
А ти препускаш с дивата ми сила.
Живееш в моите митологични степи
с получовешкото ми, обладаващо мълчание.

* * *

Там, на Олимп, живеят боговете —
сияйни в любовта планинци.
И аз божествено взривявам дефилето ти,
политам с твоите отприщени стенания...
Остава мъжката ми дързост в теб:
създател съм на преходност —
посредствен бог.
И на високото се вирам в себе си
със болни от човешка самота очи.

Иван ГРУЕВ

В БИРХАЛЕТО

Бавно се напивам, а една акация
гали с клонки голото ми теме.
С двама старци съм във конфронтация
на екзистенциални теми.

Слънцето е хапче стрихнин
и след малко ще залезе контрабандно.
Сред клиентите край мене ни един
не напомня саламандър.

Хубави жени са покачени
на високи токчета и мнения,
дребни насекоми като откачени
смятат въздуха за собствено владение.

Двайсти май, удавен от баналност
сред икономическата криза.
През шпалир от хора с явна гениалност
във галерията президентът влиза.

Старците приключват бързо спора
за ретроспективната изложба.
Аз оставам, че пиян сред хората
може с нещо пак да се изложа.

Празнично отсреща са се възгордели
в храм превърнатите хали.
Гледам замечтано профила на Ели,
а акацията темето ми гали.

ПРОКЪЛНАТИЯТ ДЕМОН

След Бог и хората ме прокълнаха,
а Сатаната с ярост от ада ме изгони,
останах сам и в мрака полетях, а
там няма време и сезони.

Безкраен мрак и пустота, в която
дори чудовище бих искал за приятел.
И сам проклех света, и си приех съдбата,
и себе си превърнах във разпятие.

Тогава почнах да строя вселени -
от моите илюзии, надежди и стремежи -
и времето започна да тече през мене,
началото и края на нещо да бележи.

И сътвореното започнах да обичам,
и светлина видях над мен да пада...
И вместо демон, станах бог на всичко,
което сам от себе си създадох.

Жана ХРИСТОВА

* * *

Минавам през вратата на живота,
отварям портите небесни
и няма с ангела да споря,
ни дявол да ме срещне,
вървя си бавно, тихичко подсвирквам,
не ме е грижа, никакви проблеми.
Минавам през вратата на живота,
не бързам, имам още време.

КАРТИНА

И ето - съмна, жълтите полета
събудиха заспали птици
и вятъра развя перчема
на сламените им редици.
Във въздуха жужаха смело
пчелите със товара,
а малкото тракийско село -
не бързаше да става.

ЖИВА

Едва ли ще ме помнят
и ще ме учат в клас,
и книгата ми ще лежи бездомна,
захвърлена на някои рафт,
и внуците ми ще се смеят
на събрания ми куплет.
Но аз съм жива, ако напиша ред.

ПАСТОРАЛНО

Беше тръгнал към Табашката чешма под Телевизионната кула, но като наближи живия плет от избуял повет, Чолака се отби от пътеката и източни шия - да подири Дженьо, стария аркадаш. Там беше - в „ранчото“ си.

- 3-3-3-д-р... - поздрави го Чолака.
- Здравсти, Чолак, здравсти. Как сме?
- А-ми-и-и-и...
- Тъй ще е, няма как.

Чолака се опря на оградата и преброи зайците в клетката до барачката - осем, значи двете зайкини не бяха родили. Напичаше още отсега и те се бяха изтръшкали на хладинка върху прясната трева, дето Дженьо им я беше метнал през мрежичката. С отворени човки дишаха и кокошките в курничето до зайчарника.

Дженьо дойде при него и му предложи цигара. Той наскоро беше измайсторил от тенджерата едно казанче за варене на ракия, но по правило към лютата скоросмъртница посягаха само вечер.

- По радиото чух, че се задава голяма магнитна буря - каза Дженьо. - Очаквало се магнитното поле да бъде от осма степен.

Чолака кимна разсеяно и изви глава към автобусната спирка отсреща: там вече чакаха неколцина посерковци, като тях рано-рано да вземат рейса за града... И загуби интерес към Дженьовите приказки: какво да го слуша - на Дженьо му дай само да плямпа! За всичко. А в последно време най-много за Германия. Защото там беше заминал синът му със семейството си, а в момента и сам Дженьо правеше постъпки за задграничен паспорт...

По пътеката край тях мина баба Божилца, превита на два ката. В торбичката ѝ белееше бутилка прясно издоено козе мляко, бързаше и тя да не изтърве рейса. Дженьо стъпка цигарата, взе една пластмасова тубичка и двамата с Чолака поеха към Табашката чешма. Като се запускаха в дерето, забелязаха група цигани; бяха насядали в сянката на един орех и пердашеха белот.

- За кантарион са тръгнали, за билки! - кимна натам Дженьо. - Даже минаха и покрай моето ранчо, викат ми: къде ще може бе, бащице, да си наберем кантарион?

- Т-т-т-ъ-й те, а-м-м-а аз-з-з...

Дженьо сви рамене - не го разбра. „Ти знаеш ли - подкачаше го често пъти, докато си пийваха от ракийката, - не ми се обиждай, обаче съм чувал, че като тебе такива, дето много запъват, съвсем гладко се изразявали, ако думичките си ги изпоят... Ти защо не пробваш?“, „Загубен! - махваше с ръка Чолака. - Докога все туй ще ми го натриваш в носа!... Има си хас да не съм пробвал нито веднъж, обаче от какъв зор да седна сега и да ти пея на главата, гаче ли имаме кой знае какво да си казваме!... Тебе, ако ти се пее - пей!...“ Двамата си наляха вода, плиснаха си по шепи от чучура и поеха по обратния път. Отдалече видяха как автобусът пристигна на спирката и обра всички, последна се качи баба Божилца... Дженьо с разбиране поклати глава - заминаха... И сигурно затова подхвана пак за своя задграничен

паспорт... Абе не ти ли дотегна все едно и също! - погледна го ядосан Чолака, но си затрая; един ден, ако решиш и ти да си вадиш паспорт - наставляваше Дженьо, - отиваш най-напред в павилиона срещу паспортната служба да си купиш заявление. Образец. Още щом влезеш, жената там ще те попита за попълване на заявлението ли си, но ти ще ѝ кажеш без заобикалки, че не - за закупуване! Хубаво, но ние тука само попълваме срещу петдесет стотинки такса, ще ти рече жената. И ще те упъти точно къде да си намериш заявление. Образец. Обаче ти няма да се връщаш при нея и да харчиш петдесет стотинки, ами отиваш в пощата на етаж, дето си получаваме пенсиите, там има едни маси, знаеш ги... Е, сядаш на една маса и там попълваш заявлението... И чак тогава отиваш в службата, дето е срещу Булбанк и се нареждаш на една опашка... Много дълга. Обаче няма как. По някое време ще се сетиш, че е трябвало да си купиш един голям плик и да напъхаш в него документите, защото такова било изискването, затуй ще помолиш момчето до тебе - пази ми реда за малко бе, момче, ще му речеш, аз как пазих твоя одева, като изтича до градската тоалетна!...

Чолака поспря - да си поеме дъх и да му посочи пак циганите под ореха - те уж за кантарион, значи, ама...

- А като ти дойде реда и влезеш при началника... Какво да ти кажа! Още щом разгърне документите и ще те сгризе като горчица краставица: „Свършил си я, дядо, като кучето на нивата!“ Обаче ти няма да му се сопваш, ами ще го обърнеш на майтап: „Значи, господин началник, изсрал съм се на мете-ното!... Ами сега?“

Вече здраво изпичаше. Дженьо забърза по-скоро да се свре на сянка в барачката и само подхвърли през рамо нещо чужбинско:

- Хайде сега, ау-ви-дер-сън!

- Ми, аф-ф-и-дер-сън! - троснато му отвърна Чолака.

А рано заранта на другия ден, той пак спря край оградката от повет и... И се втрещи: Дженьо лежеше проснат по корем на земята пред клетката на зайците, ... а самите зайци ги нямаше, вратичката висеше отпрана от пантите, празно беше и при кокошките...

- Ей, Дж-ж-ж-е-е-е... Ей!

Досети се какво се е случило и се паникьоса - накъде, какво да направи сега?... Хрумна му да хукне за помощ към автобусната спирка - там вече стърчаха десетина мъже и жени, но по нанагорнището додето стигне... И тутакси друг си науми: трепереш от напрежение, награби паянтовата стълбичка (Дженьо я беше сковал наскоро от грубо издялани прътове!) опря я на барачката и се покатери горе на покрива ѝ... Олюля се - свят ли му се зави, или барачката се наклони от тежестта му, но криво-ляво се закрепил върху ламарината ѝ... и като се извъртя към автобусната спирка, с цяло гърло запя:

- Е-е-е-й, хо-о-о-р-а-а, бър-зо на-са-а-м, хо-ра-а-а! Го-ля-мо е чу-до ста-на-ло нощес-ка, хо-рааа, с наш Дже-ньоооо!...

Ония от спирката го чуха. Видяха го. И се засмяха.

- Симпатяги! - каза някой. - Тоя път старчоците рано-рано са направили главите и вече на песни ги избива!...

- Пурдоти неедни! - чумоса ги баба Божилца и гръсна торбичката с прясното мляко. - Бе тъй ли не се свърши тая пуста пукница!

Но мигом забравиха за това - зададе се автобусът и след минута всичките ги отнесе към града.

ТИТАНИК ОТ ТИНТЯВА

Не за кораб, нито за росно цвете става дума. А за ето онова величие от отсрещната уличка.

Мразех го, не крия. Днес да мразиш някого не е новина, нито е грях, но аз мразех този човек, без да го познавам, дори името му не бях научил. Всеки път обаче, още щом го зърнех...

А го срещаш всеки ден. Като по разписание. Забелязвах го отдалече - как се задава откъм „Тинтява“, как спира за малко на ъгъла и излиза на главната улица. От автомата си взема кафе в пластмасова чашка. С бъркалка. Също пластмасова. Но ще отпие първата глътка по-късно - чак след стотина крачки по тротоара. При това ритуално почти и многозначително бавно, все едно свещенодействие. С високо вдигната пред гърдите чашка - сякаш е богоравният Прометей, понесъл от Олимп откраднатия огън... Черепът му е избърснат, лъщи ръбест и уродлив, отзад вратът му се дипли на грозни дълбоки гънки, от които лъха нагlost и животинска примитивност. А на върха на темето му стърчат боцнати черни очила с „ексклузивен дизайн и актуален цвят“. Слънце няма, няма и да има до вечерта, ама нали така го раздават „пичовете“ и вземат акъла?!

Следя го от разстояние ненаситно, с мрачна възхита. А той, веднъж стъпил на главната улица, все едно вече е най-важната съставка от нея, почти сърцевината ѝ. Едва ли е наясно какво трябва да означава това, но другите не бива да разберат - случайно той пита ли ги? Пристъпва изтежко, захапал небрежно пластмасовата бъркалка и едва-едва отпива свидливи глътки, дори не всеки път отпива, а само допира с устата си ръба на чашката - трябва това да продължи достатъчно дълго, додето измине поне разстоянието до кръстовището...

Вървяна среща муснагласена, убийствено пренебрежителна усмивчица... а накрая и с презрителна гримаса, която на чист майчин език недвусмислено му казва: Нещастнико! Самодоволно нищожество! Нима си въобразяваш, че сме излезли на улицата единствено за да ти се възхитим? Да се разтреперат картинките ни от респекта пред тебе? Защото копчето за въртене на земното кълбо е в малкото ти джобче, нали? Празен шушлек - ето това си ти! Куха лешникова черупка! Кой те е излъгал, че номерът ще мине, на какво разчиташ? Престани да се натрапваш със своята простотия, глупако! Напусни улицата незабавно и завинаги, покварено тъпо позъорче!...

А той, блъскайки се в мене (само дето не отнася ръката ми!) прилепва до ухото си едно цвъртящо мобилно телефонче и маниерно скършва настрана главата си - досущ като другите, досущ както го правят всички ония - докато минават през най-оживената отсечка от улицата, с това идиотско изобретение до слепоочията те неотменно все нещо разпореждат на висок глас, редят безконечни монолози, арии и пледоарии, натрапчиво в движение нещо много важно оспорват, на нещо се гневят, на нещо дават зелена улица, жестикулират, за нещо настояват пред някого - високомерни, самовлюбени, нахакани... И всичко това - докато дефилират величествени като кораби през заветното за тях пространство между двете централни кръстовища - този техен Океан!... Макар и ненанесен на картата, но Велик! Атлантически!... И всеки от тях се изживява като един титан. Като „Титаник“. Най-големият под небето.

Най-значимият. Най-величественият. Бронирани. Неуязвими. Вечни... Там долу в ниските етажи на търбуха му в мрак и зловония може да се зъбят челюстите на заложен капани, да се зачеват коварни хватки, да се вихрят гибелни страсти и мъртви вълнения... но време ли е сега за това - горе, горе, единствено там е мястото, което им се полага - защото светът принадлежи на предприемчивите и правилните, а те са точно такива и следователно писано им е да триумфират - върху гребена на вълната неподсъдни, богопомазани, безсмъртни почти...

(Каква смразяваща самозаблуда, Боже!... Страховито нещо се надига и вече тъгне, не го ли чуват?)

Поемайки и този път по обичайния маршрут, случайно зърнах до ъгъла на „Тинтява“ скупчени хора със цветя... И ме бодна нелепа догадка - някого навярно изпращат до вечния му адрес... Дали пък не погребват тъкмо Него?

Безсъмнено. Беше си отишъл, значи, клетникът, оттук нататък повече не може нищо да се върне, да се поправи, да се навакса... Добър ли, лош ли - до тука. А дори името му не бях научил... но - разбира се - бях смогнал да го намразя! И за какво? Имал навика да си пие кафето на бавни глътки. И бърсенел оплешивялата си глава. Говорел по мобилния телефон на висок глас и се перчел с някакви очила... Тази бедна, тази семпла мушица!... Що за дивотия, що за мания да се бъркам в живота на другите, аз кой съм, че да меря и да нагаждам всичко по мой аршин... На какво основание, защо?

Крив човек!

Засрамен, унило и гузно се затътрих по тротоара...

И на секундата се вкамених! От ъгъла на „Тинтява“ се задаваше не кой да е, а той! Жив... Е, слава тебе, Господи - въздъхнах с облекчение, милостив човек излезе, дядо Боже, отърва ме от един грях!

Но само след миг...

Ох, само като съзрях, че вече си взима от автомата неизменното свое кафе в пластмасова чашка (високо вдигната пред гърдите му!...) Още не беше отпил първата глътка, но и не бързаше, а над бърснатата му ръбеста глава...

Колко време съм стърчал наред улицата, нямам реална представа. Само знам, че когато отново се завърнах в себе си, чувствах се много нещастен. Съсипан. Ограбен. Оскърбен. Осъден. И единствено ми се искаше да мога да събера всичките си сили и да скоча, да раздера ризата си и много силно, много отчаяно, много диво и много зверски да закрещя - ах! - и да завия като куче на умряло... Докога? С какво право? До свършека на света ли сме осъдени да ни мачка това безсмъртно безличие? Този изверг? Този бездуховен празен тиквеник? Той къде е изтръскал на майната си скъпоценния смисъл на своя живот? И красотата на младостта?... И разсъдъка си?... И трошиците човешина, без която не си струва да се живее? Кажки къде ги е закопал, Господи, че с нокти да ги изровим и да му ги върнем, моля те спаси ни!...

Да, мразех тая скудоумна твар, мразех я както преди и много повече...

Но внезапно се сепнах.

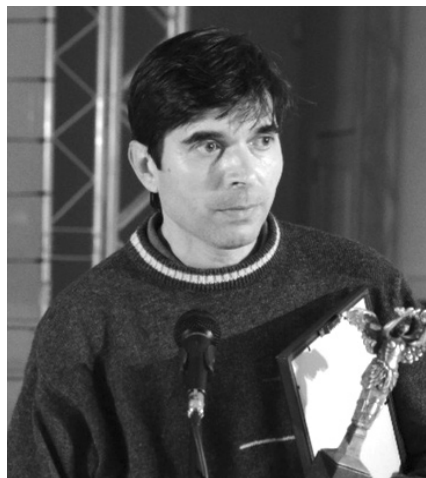
Ами аз? Всяка сутрин не блуждая ли по главната улица и аз като една ръждясала люспа от някогашно някакво си нещо, което отдавна е потънало дълбоко там някъде и повече едва ли става дори и за скрап?...

КРИТИЧЕСКИ СЪРВАЙВЪР: ЛИТЕРАТУРА: НАУЧНИ СТАТИИ, РЕЦЕНЗИИ, ОТЗИВИ, ПРЕДСТАВЯНИЯ НА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Рубриката се поддържа с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“

МИЛЕН РУСКОВ - ЯВЛЕНИЕ В БЪЛГАРСКАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Много талантлив, маниакално амбициозен и същевременно мнителен и чувствителен на тема качество и значимост на предлагания литературен продукт.

Той може да си позволи лукса да спори с критици от ранга на Милена Кирова и Владимир Трендафилов и директно да засегне болния проблем в литературния ни живот, свързан с приятелски групи и умишленото налагане на авторитети - „Когато журналистите започнат да повтарят за някоя посредствена сантиментална преструвка: „Ах, колко е хубава тази книга!“, читателите може отначало да се учудят защо толкова се харесва това нещо. Но когато многократно им кажат, че тази посредственост е висока литература, те самите ще започнат да го говорят, защото смятат, че така заемат авторитетна позиция. Това е един от начините да се манипулира общественото мнение – като започнете от политиката и свършите с литературата.“

Със самочувствие на призван и значим творец е, но има и покритие за подобно поведение. Знае цената на славата, но държи преимуществено на въздействието и силата на своите книги. Пише бавно, упойтелно, увлекателно, атрактивно, постмодерно. Издава само когато е сигурен, че предлаганото е от най-висока класа – разкази („Американски поети“, 2001, „Монетата на Амундсен“, 2006), есета („Балкански лев“, 2006, „За случайните съвпадения“, 2013), преводи („Бежовите ръкавици“, 2006 на Джеръм К. Джеръм), новели („Сбогуване с платониците“, 2008 – един шлифован бисер, посветен на раждането на христовата вяра), романи.

Публикувал е малко книги, но всяка от тях е събитие в литературата ни, чете се с интерес и като откровение.

Колкото и да са намалели и обеднели читателите в България, те имат сетива и могат да открият истинския талант. А Русков има автентична впечатляваща дарба. Като Мирослав Пенков и Радослав Парушев.

Прилича ми по характер и поведение много на киноага Станли Кубрик. Живее в усамотение, не парадирва с присъствието си, издава през 4 години и винаги написаното от него е събитие, което взривява литературния ни живот.

Нито една от книгите му не прилича на предходната и сякаш с всяка се опитва „да затвори жанра, слагайки точка над и –

то“. Затова и печели куп награди.

Оценен е, не може да бъде заобиколен или премълчан. Вече.

„Джобната енциклопедия на мистериите“ (2004) ме впечатли и изненада като структура, замисъл, реализация. Тя издава ерудит, майстор, словесен еквилибрист. Написана като справочник, речник и енциклопедия, тя си остава постмодерен роман със сюжет, герои и послание. Едновременно надниква в сенчестите години на късното Средновековие, но и разкрива амбициите и постиженията на алхимици, астролози, гностици, мистици, тамплиери, кабалисти, розенкройцери.

Сред тях неизбежно знаково присъстват Алесандро Ескалатор, Игнаций Бърд, слугата му Джон, търговецът Флойд Бърдгрий германският джентълмен Хенрих Агрипа. Докато настъпи страшната чума от 1348 г., покосила Европа, но и дала старта на Новото време.

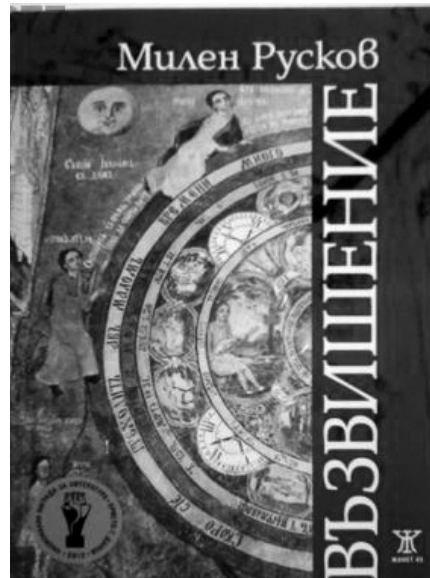
Сега се чудя кой друг съвременен роден писател може да напише подобен опус и да твърди уверено, че Ренесансът идва след страшния смърч, вървейки по стъпките на Бокачо?

„Захвърлен в природата“ (2008, второ издание 2012), е вече не толкова експериментален като структура и реализация. Той се чете с любопитство и увлечение. Насочва се към ренесансова Испания и осмисля в дълбочина феномена тютюн като лечебно средство и възможност за бизнес. Като панацея, но не и средство за управление на държавата. Затова аз не споделям хрумването на Светозар Игов да дири сянката на Димитър Димов във втория роман на Русков. Защото авторската амбиция е много по-голяма и сериозна.

Той не търси съизмерване с Димов, а направо със Сервантес, Бен Джонсън и Лопе де Вега. Които всъщност и присъстват в сюжета на „Захвърлен в природата“. А като креативна находка посочвам плодотворното лансиране на двойката д-р Монардес – Гимараеш да Силва, която е ярко и атрактивно съответствие на Дон Кихот и Санчо Панса. (Същия модел ще го експлоатира и във „Възвишение“ с прекрасните и колоритни образи на Гичо и Асенчо.)

За разлика от безсмъртната класика на Сервантес, в „Захвърлен в природата“ Санчо Панса не се донкихотизира. Гимараеш като помощник-лекар на Монардес търпеливо търпи обидите и критиките на своя ментор, но и усвоява занаята, хазартно тръгва да прави бизнес с т.н. хранителен тютюн, а на финала – след смъртта на доктора, дори присвоява лекарската практика на своя патрон, смятайки да продължи делото му, но със своето име и неговата клиентела. От къщата му в Севиля, която вече възприемаме като официално седалище на неговата фирмена организация, в която ще помага верният слуга Хесус.

Каква метаморфоза преживява португалецът да Силва – от примерен помощник и сянка на своенравния си наставник до изчистване в движение на робско-слагинските петна по себе си и

превърщането му в господар на живота и съдбата си!

Темата за човешката метаморфоза присъства отчетливо и във „Възвишение“ (2011), най-силният и стойностен български роман през последните десетилетия. Гичо и Асенчо са обикновени разбойници, хайдути в лошия смисъл на думата, излезли от народните низини. Гичо има самочувствието на призван лидер. Той познава Димитър Общи, боготвори го, търси контакт – безуспешен и пародийно поднесен в текста – колко е неуловим и неоткриваем Апостола! – със самия Левски, смята се за народен водач с мисия. Пише дори „Обръщение към българскому народу“!

Повествованието се точи упойтелно и протяжно като тежка народна песен, със сказов замах и колоритен език, напоящ достиженията на Георги Раковски, пълно с неподражаем хумор, абсурдни и ярки сюжетни обрати, с колоритни и запомнящи се образи и точно когато почва да ни доява и доскучава, Русков гръмва от засада – „Хванаха Общия!“

Мигновено сюжетът придобива друг облик и от пародийно-характерологично наблюдение върху негритизацията на народен живот от последните години на османското робство у нас, се превръща в съкровено и убийствено ефективно послание за ПРОМЯНАТА човешка, когато вследствие глупавото и наивно продажно предателство на Асенчо, Гичо достига до мисълта за съзнателния избор – да направи прехода от разбойник-егоист до герой, жертвал се за свободата на своя народ „с другаря си Колта“ и тогава „Ти ще ми кажеш кой кой е“.

Едно дългоочаквано и неподправено възвишение!

С огромно любопитство очаквам следващата книга на Русков. Тя ще е за кървавите преломни години от началото на гражданската война у нас след Девети юни 1923 – периодът 1924 – 1925.

След като знам потенциала и възможностите му – как се прокарява коридор между Байрон и Берон? – ще очаквам поредния великолепен и разтърсващ роман, който няма да остави безразличен никого от неговите заклетни почитатели.

Борислав ГЪРДЕВ

Милен РУСКОВ

спечели

**Европейска награда
за литература - 2014**

Българският писател Милен РУСКОВ е сред 13-те лауреати на Наградата за литература на Европейския съюз за 2014 г., които бяха обявени на Панаира на книгата във Франкфурт. С тази награда се отличават най-добрите новоизгряващи автори в Европа. Другите наградени са Бен Блуши (Албания), Ян Немец (Чехия), Макис Цитас (Гърция), Одни Ейр (Исландия), Янис Йоневс (Латвия), Армин Йори (Лихтеницайн), Пиер Мейлак (Малта), Огнен Спахич (Черна гора), Маренте де Моор (Нидерландия), Угнеша Шайтинак (Сърбия), Биргюл Огуз (Турция) и Иви Уайлд (Обединеното кралство).

Наградата за литература на Европейския съюз е предназначена за представители на държави, участващи в програмата за култура и творчество на ЕС – „Творческа Европа“.

Тазгодишните победители ще получат своите награди на 18 ноември по време на гала церемония в залата Concert Noble в Брюксел, в присъствието на европейския комисар по въпросите на образованието и културата, членове на Европейския парламент и представители на италианското председателство на ЕС.

Присъждането на наградата на ЕС за литература се организира от Европейската комисия в сътрудничество с Европейската федерация на търговците на книги, Съвета на европейските писатели и Федерацията на европейските издатели.

Всички отличени автори получават по 5000 евро. Освен това наградата им осигурява допълнителна реклама и международна известност. Техните издатели получават стимул да кандидатстват за финансиране от ЕС за превода на отличените книги на други европейски езици с цел разпространение на нови пазари.

Милен Русков е писател и преводач. Той получава наградата за романа си „Възвишение“ (2011, „Жанет 45“). Автор е и на други два романа – „Захвърлен в природата“ (2008, „Жанет 45“) и „Джобна енциклопедия на мистериите“ (2004, „Жанет 45“).

„ЧОВЕКЪТ Е КЪРВЯЩА, ЖИВА РАНА“

Тази поетическа сбирка на 46-годишния старозагорски поет не е дебютна (иначе би изглеждало притеснително). Още през 1990 г. заедно с Пламен Дойнов издават съвместната поетическа книга „Сълзите на гнева“ във Военното издателство, която издава зрялост на авторите. Разбира се, Пламен Дойнов претърпя впоследствие огромно развитие – в литературната теория и критика, в поезията, в своето академическо израстване, а Йордан ПЕЕВ през годините продължи да пише и да печели награди от различни конкурси.

Така или иначе, „Когато смъртта ми прогледне“ е късният самостоятелен

дебют на Й. Пеев в годината, когато „сълзите на гнева“ още са актуални, още неизсъхнали 20 и кусур години след началото на т. нар. „Преход“... Пък и какво ли да добавим към лапидарните слова (изпълнени с пламенен оптимизъм и патос) на Пламен Анакиев: „...Йордан Пеев в роден поет. От последните романтици в нашата литература като Иван Пейчев, Усин Керим, Христо Фотев, Борис Христов. Каквото има да му се казва в бъдещия му път, ще му го каже Бог...“ Или тези на редакторката на книгата Камелия Кондова: „Отдавна не бях чела толкова истинска, заредена с кръв поезия – това е извън всякакви комплименти“, или на Петър Анастасов:

„...Поет с голям поетичен потенциал и с метафорична стихия в стиховете...“

И всичко това е вярно. Стихосбирката се е получила. Вярно, би могла по друг, по нов начин, контролиран от редактора и пр. Но – това е: 113 стихотворения (номерирани в Съдържание), които подредени иначе, редуцирани, биха произвели наистина поразителен ефект. Йордан Пеев наистина е „роден поет“, който не бяга от традицията, не експериментира самоцелно, и въпреки това е автентичен и разпознаваем. Не толкова, и не само поради своята чувственост и чувствителност, поради желанието да ни вдъхва кураж и утеха – задължителни за всяка добра поезия, колкото поради професионалните си качества. А те са твърде важни за модерната поезия. Авторът борави с думите премерено, но едновременно с това

я има и оная „метафорична стихия“, има и парадокс, ирония, тази трансформация (преобръщане, метаморфозизиране) на смисъла на стихотворението, за да избегне толкова омръзналите ни обобщения за живота, любовта, изкуството и под.

Ако трябва да бъдем конкретни, тема на тази стихосбирка е смъртта, заявена и в заглавието й. Смъртта в различните й проявления – метафизични и реални; смъртта като живот и финал на живота, като обект и субект на живота и изкуството (дори в оня Никола-Вапцаровски аспект)... Ето защо в многобройните стихове на тази книга тя присъства почти навсякъде – като спомен, като епитафия или като взрив, като постепенно умиране или просто като разлъка, сбогуване, самота, обреченост, празнота, „залез“, загуба на нещо важно, съществено, или за да ни го припомним: „... защото човекът е птицата в него, / която умре ли, умира човекът!“ („Взрив“). Смъртта е разминаването (в живота, в любовта), понякога тя е и лечител на болките ни, тя е рекапитулация на отминалото, памет за живите и мъртвите, тя е онази неразгадаема „куршумена точка“, която кара поетите да полудяват („Усмивка“), но във всички случаи е болка – физическа и душевна: „Така ми се доплака, / Боже...“ („Болка“).

Не съм и помислял, че в тези над сто стихотворения, ще намеря толкова различни (и богати на образи) поетически интерпретации около темата за смъртта, преминали през музиката, любовта, тривиалните житейски

ситуации, социално-конкретното, екзистенциалисткото осмисляне на битието... Но ги намерих. Няма да скрия, че с удоволствие четох и т. нар. любовни и свързани с любовта, страстта, интимността и жената стихотворения, някои от които са наистина емблематични. И навсякъде покорява гледната точка на автора / лирическият герой – непресторена, „мъжка“ (ако щете мачистка), но непременно честна, оголена, ненаатрапчива, непримирима, и все пак оптимистична:

Човекът е кървяща, жива рана,
която до смъртта му не зараства,
но щом покрие го трева и камък,
дори в пръстта си не намира място...
(стих. на 4-та корица)

Да „прогледнеш в смъртта“ е страдание и търсене на смисъл за човешкия живот, а за „прогледналия“ поет е награда. Наградата на оня „Некролог“: „Цял живот / в лист хартия – / черно на бяло...“ Мисля, че Йордан е прогледнал Отвъд. Накарал е читателя да пристъпи в Рая, защото „Рая не е онзи свят за мъртвите“, „Той е миг от щастие...“ („Кръст“).

Владимир ШУМЕЛОВ

Йордан ПЕЕВ. *Когато смъртта ми прогледне*. Ред. Камелия Кондова, „Литера принт“, Ст. Загора, 2014.

ЛЮБОВТА – НЕУПРАВЛЯЕМА МАГИЯ

Надежда РАДЕВА има издадени четири стихосбирки, които са излизали от печат на всеки 4-5 години. Това ни подсказва, че нейната поезия е много добре композирана и наистина стойностна, преживяна, премислена и поднесена на разбиращите от изкуство читатели с финес и благородство. Тя живее в Русе, пише поезия, проза, хумор и сатира.

Най-новата, петата стихосбирка на Надежда РАДЕВА носи необикновеното име „Не жена“. Тя е композирана от три части, в името на две от тях се съдържа думата „любов“, а в третата – „щастие“.

Едноименната поема „Не жена“ в шест части е едно силно въздействащо послание към Мъжа на живота й, на когото заявява:

Ти не си от мъжете,
които се влюбват до лудост.

Ти си от тези, които обичат веднъж.

.....

Ако имаш сили да понесеш –
не жена –
твоята нежност ще бъда!

Имаме чувството, сякаш повечето творби са адресирани до един човек, те са написани във второ лице, единствено число. Този човек не е свършен, но кой ли всъщност на този свят може да каже това за себе си? Чувствата придават на този човек илюзия за съвършенство:

Аз бих се претворила в слепота,
за да запазя твоя образ свише...
Не бих си тръгнала!

И още:

Аз съм. До теб. И летя.
Помечтах си да бъда крило.
Щом си птица – да бъда крило!

Авторката има свои критерии за преживяванията си, съкровени, лично нейни. Тя е минала през добри и не дотолкова добри епизоди в живота си и не се страхува да каже истината за своите чувства. Стиховете й са картини от реалния живот, и любовта е движещата сила в него. Тя открива света чрез сетивата на влюбена жена, като открито заявява своята позиция и декларира смело интимните си мисли.

Дъхът ти само стопля ми очите.

.....

Понякога ми липсваш.
Любовта ми магия страшна е –
неуправляема...

.....

Любов не остана за третия мъж,
но той не разбира.
И иска любов.
А в мене е чисто –
не трябват сълзи.
И смях не ми трябва.
И... нищо.

А откровенията са навсякъде – във всеки стих, в нейната онлайн поезия, дори и в кратките три- и четиристишия, които са толкова изразителни и лаконични, и толкова добре композирани:

Тук те няма...
На кого да се усмихна,
на кого да кажа „лека нощ“...

Читателят става съпричастен към чувствата и мислите на авторката, съпреживява трагичните епизоди, които тя ни поднася с майсторски поетични похвати, и се извисява заедно с възвишените чувства на лиричната героиня.

Поразително, много обобщаващо и оптимистично е стихотворението „Асонанс“:

Моля ви
да идвате

един
по
един

в този ред
хармонията ни
ще е съвършена

Целувките ви
не ще смущават
изяществото, с което погълвам
клавишите на клавиатурата ми –
не толкова мелодични като
клавишите хна пианото,
но болезнено близки,
когато изписват
буквите

о б и ч а м
един
(мъж
човек
Бог
Сатана)
всъщност – Теб

Хармонията ни е... всичко,
затова моля ви – един по един...

Сигурна съм, че тази поезия ще намери своите почитатели сред нас, хората на мисълта и словото, любители на изяществото и на чистотата на поезията.

Сия СИМЕОНОВА

Надежда РАДЕВА, *Не жена*, Издателство „Народно читалище Даскал Петър Иванов“ - Стара Загора, 2014.

ЗА ТВОРЧЕСТВОТО НА ЕДИН БЪЛГАРИН ОТ УНГАРИЯ

Радка ПЕНЧЕВА

Творчеството на българите, живели и живеещи по силата на различни обстоятелства извън пределите на България, винаги остава, в известна степен, необгледано, дори незабелязано от нас. Винаги за това, разбира се, не е на самите писатели, а наша. Макар че сред литературните критици има и някои щастливи изключения. Например: проф. Иван Сарандев в книгата си „Българската литература (1918 – 1945)“, т. II¹ е включил български автори, живели и творили в Южна Америка – Борис Шивачев, Тодор П.Цанков, Матвей Вълев, Самуил Д.Стрезов. Спокойно можем да кажем, че проф.Сарандев пръв е анализирал творчеството им в по-обемен труд върху българската литература. Не е пропуснал да включи и писателя Мишо Хаджийски (1916 – 1944)², представител на таврическите българи. Пристигнал през 1942г. в София, той активно се включва в обществения живот у нас, като запознава нашата общественост с тежкото положение на българите от Таврия; докарва през 1944г. 1500 българи, които се заселват в Силистренско. За тази си родолюбива дейност загубва и живота си, а Сталин изселва всички тези българи след 9.IX.1944г. в Узбекистан.

Този пръв опит не изчерпва нашето познание за българската литература зад граница. Има и други писатели, които са творили и творят извън пределите на България. Когато пишем на тази тема трябва да споменем и емигрантите след 9.IX.1944г., като Христо Огнянов, Петър Увалиев, Цветан Марангозов, Стефан Груев, Димитър Бочев и още много, много имена. Всеки от тях е оставил творчество, което заслужава нашето внимание и интерес.

Преди две години в гр.Сегед, Унгария в рамките на една конференция по българистика имах шанса да присъствам на откриването на изложба с икони на един български зограф от гр. Банско – Тома Вишанов³, който зографисва църкви в цяла Унгария и е един ренесансов европеец според днешните ни представи. Слово при откриването, на кристален български език, с много познание и вещина, произнесе г-н Тошо Дончев. Тогава го видях за пръв път. Сега той е Директор на Унгарския културен институт в София. Наскоро ми подари две свои книги, за които искам да споделя своите разсъждения. Но първо – няколко думи за него.

Тошо Дончев е потомък на български емигрант от с.Драганово, В.Търновско и унгарка, и е роден през 1944 г. в Будапеща. Завършил е българска филология в Будапеща, защитил е дисертация по социология в България, работил е в Българското посолство, бил е секретар на Българския културен институт в Унгария, бил е председател на Българското самоуправление в унгарската столица, отговарял е за националните малцинства в унгарското правителство на Орбан. Той самият е писател, превел стотици страници от български на унгарски език, писал е литературна критика, създател и уредник на двуезичното списание „Хемус“, което излиза вече 20 години.

Книгата му „Българи от ново време. Студии и есета“⁴ излиза на български език през 2000 г. Условно можем да кажем, че студиите в нея са композирани в два раздела. Първият включва части от докторската му дисертация върху различни аспекти от битието на

българското градинарско малцинство в Унгария. В този смисъл книгата е труд по социология за българската народностна група. Съдържа студии за етнопсихологическите особености на нашите преселници, социологическо проучване на особеностите на езика им, разкрит е процесът на постепенното организиране и формиране на българското национално малцинство, което построява своя църква, училище (Уви! Днес то вече е закрито поради нашето продължително безхаберие!), Културен институт в Будапеща, малцинствени самоуправления в столицата и още няколко града в Унгария.

Вторият раздел на книгата също е много интересен. Съдържа информация за нашето малцинство от ново време, неговото битие, култура и литература. Лично на мен ми беше много интересно да науча за преводачите и преводите на българските автори в Унгария – Христо Ботев и Пейо Яворов - както и за преводаческата дейност на големия унгарски поет Ласло Наги, който в паметта на българите има свое запазено място.

От книгата „Българи от ново време“ на Т.Дончев се научава много. Познанието, което тя носи е автентично; написана е от първа ръка, от човек, в чиито вени тече българска и унгарска кръв и може да разсъждава по поставените проблеми от две гледни точки. Макар и да носи особеностите на научен труд, изложението не е лишено от емоционалност, поднесена тактично, на места не без болка. Ние, българите, можем само да бъдем благодарни на г-н Т.Дончев за свършеното и да си дадем равностметка за твърде negliжираното си отношение към нашите сънародници зад граница. А този въпрос, както знаем, е част от националната ни политика и доктрина.

Друг характер има втората книга на г-н Дончев - „Прокълнатото щастие на леля Ица. Семейна хроника“. Излиза през 2008г. в пловдивското издателство „Жанет – 45“⁵ в превод на Светла Кьосева. Както подсказва заглавието, жанрово творбата може да бъде определена като роман. Роман, в който белетристичният дар на автора е несъмнен. Книгата се чете на един дъх, а героите живеят още дълго в съзнанието ни след самия прочит. Авторът избира един интересен наративен прием: разказвайки хрониката на своята фамилия чрез личната история на леля си Ица, той всъщност разказва историята на Унгария за един период от около 40 години. Леля му Ица е интересна артистична натура, в чиито тъмносини очи има нещо дяволито. Като девойка тя участва в самодейна театрална труппа и цял живот мечтае да стане актриса. В различните глави на романа авторът проследява естествена и нужда от обич и любов. Така научаваме много за живота в унгарската провинция от началото на века, както и за политическите събития, отразени в живота на цялата фамилия. Разбираме как по един естествен начин в личните човешки истории се оглежда онази, голямата история, която не

посядава никого. Ица не слуша майка си да се откаже от бляновете по театъра и бяга с Краснок в Будапеща, за да се запише в театралната школа на Сиди Ракоши. Жени се за него, а следването ѝ пропада. Тогава майка ѝ я проклина завинаги. Мъжът ѝ умира бързо. И в понататъшния живот на Ица не ѝ върви в любовта...

Авторът умее да вае човешки характери. Всеки от героите му е индивидуализиран, носи характерни черти. Такива са неговите дядо и баба, вуйчовците му, родителите, съпрузите на леля Ица. От позициите на християнския морал, той не пропуска да опише смъртта на баба си, като смята, че проклятието ѝ върху леля му Ица се

върща върху нея и тя умира сравнително млада. Защото е грях да прокълнеш детето си и да не се разкаеш за това. Бабата се чувства виновна и за сина си Шани, когото като дете стряска с вика си, той пада и остава цял живот недъгав.

Т.Дончев ни запознава с цяла галерия от образи, всеки с различни качества и характер. Като пример можем да посочим втория съпруг на Ица – Шандор Безедек, за когото тя се жени по любов. В началото неговите родители не я приемат, но после се примиряват. По време на Втората световна война, когато има опасност да бъде изпратен на фронта, Шандор се скрива при родителите си в Шашкалом и четири месеца преживява в скривалище под кочината на прасето. Там дочаква и края на обсадата на Будапеща. Завръща се при Ица, но тя не приема неговото малодушие, това, че не ѝ е казал какво мисли да прави и я изоставя пред този период сама, на произвола на съдбата. Неговият егоизъм я отвращава завинаги и тя не го допуска до себе си до смъртта му.

Не са пропуснати и трагедиите, които преживяват будапещенци след войната с национализацията, изпращането в лагерите на Сталин и т.н. На два пъти даже бащата на Т.Дончев е бил в опасност – първият път го спасява руски офицер, комуто той показва българския си паспорт и е пуснат, а на негово място е заловен случаен човек от улицата. Вторият път сам успява да избяга от конвоя. Авторът ни показва как човешкият живот е без значение при този режим – за тоталитаристите е важна бройката хора, които да се пратят в Сибир, тя се попълва от невинни, хванати на улицата.

С много топлота е разказано сирашкото битие на майката на автора, която е отгледана от самата леля Ица. Двете сестри се обичат много, гостуват си, заедно посрещат делниците и празниците, затова и племенниците са толкова близки с лелята. Фатално за леля Ица е влюбването в чиновника от железниците, великана Карчи. Използва и интересния, след смъртта на майка си, той я изоставя

и се връща при законната си съпруга, за която „пропуска“ да съобщи на Ица. Тя не може да преживее тази любов и доброволно напуска живота. Понякога любовта е по-силна от желанието ни за живот. Леля Ица така и не може да разбере защо той не отвръща на чувствата ѝ. Ние можем само с тъга да заключим, че тя е обичала представата си за него, а не самият Карчи, хитро прикрил своята истинска същност...

Не би трябвало да пропуснем и онези моменти в романа, които разкриват народните поверия, обичаите и т.н. Не без ирония авторът описва как леля Ица спекулира с невежеството на старата Безедек, наречена Матерка, като ѝ разказва измислени страхотии. Или чудесните описания при посрещането на християнските празници в семейството, в които присъстват и православни, и католически порядки.

Романът е написан на един чудесен език, чувствата, извивките на душевните преживявания са предадени с финес, с чувство за мярка. На места не липсват и леката ирония, и хуморът. Разказвачът умело пресъздава своите спомени – отначало като дете, по-късно – като юноша. Описаните душевни преживявания се сливат, получава се ефектът на сфуматото, нещо рядко постижимо в художествените текстове. Чудесна работа е свършила и преводачката Светла Кьосева. Прозира голямата ѝ любов към текста на автора, за да зазвучи на такъв чист български език.

Беглият анализ на двете книги на Т.Дончев несъмнено ни убеждава, че той е един универсален талант, който с творчеството си принадлежи и на българската, и на унгарската литератури. Какъв се чувства той самият? Ние не знаем, но сме сигурни – той принадлежи на европейската хуманитарна и художествена мисъл с творчеството си, в което са залегнали

хуманитарните послания на европейските творци от XX и XXI столетие. Творчество, в което присъстват онези трагични събития, преживени от унгарския и българския народ и отекнали сред останалите европейски народи. Творчество, с което българската литература трябва да се гордее. Както се гордеем с обществената и културна дейност на г-н Т.Дончев.

Библиография и бележки:

1. Сарандев, Иван. *Българската литература (1918 - 1945). т. II. Пловдив, ИК „Хермес“, с.46-75.*
2. Пак там, с.225-231.
3. *Томас Вишанов и неговата епоха – религиозни и културни отношения между Унгария и Балканите през XVIII в.) ред. Тошо Дончев и Кристина Менхарт. Будапеща, Български културен форум. 2009г. 115с. Двуезично издание – на български и унгарски език.*
4. Дончев, Тошо. *Българи от ново време. Студии и есета. С., Литературен форум, 2000г., 114с.*
5. Дончев, Тошо. *Прокълнатото щастие на леля Ица. Семейна хроника. Прев.от унгарски Светла Кьосева., Пловдив, ИК „Жанет – 45“, 2008г., 213с.*

„ПЕНТАГРАМА” – НЕБЕСНАТА МУЗИКА НА ДУШАТА

„Пентаграма” е книга, излязла от печат през 2009 г. на издателство „Матадор”, II том Избрани съчинения, стр. 127–405. Автор – писателят **Стойчо БОЖКОВ**. Той се слави като добър разказвач и майстор на късия разказ. Книгата му обаче го набърква в амплоса, не така популярно, защото тя ни отвежда в областта на езотеричното познание не като методология на специфична наука, а като послание, романизирано с рядка вещина.

Книгата е роман, специфично дозиран откъм терминология и опосредстван с езика на героите му, наши съвременници. Тя е балансирана философски с житейските биографии на героите си, водени по вътрешни подбуди да търсят общение с духовни наставници от рода на галактически изследователи, но съвсем не е замислена като фантастика.

Емоцията е асоциативно явление. Прочитът отпуща асоциативни канали, докато те са на резонансната вълна на авторовата мисъл, своеобразното им наслагване усилва вибрациите и с това си обяснявам силата на внушението, за което някои мои познати казват, че книгата е заредена с божии откровения.

Какво ми каза тя, когато я затворих? Това е, което искам да споделя...

...Ако могат ръцете ми по памет да намерят клавишите, не знам в каква тоналност би пяла душата ми.

Ако мога мислено да се озова в звънарната на храм, поцурелите камбани биха възвестили знамение. На въпрос на богомолци как книгата разтърсва, не бих дала смислен отговор. По озареното ми лице, по сълзите ми биха разбрали те, че Бог се радва, да види творението в неговата цялост, завършек и въздействие. Защото дори в една книга, когато замисълът намери синтеза, то е доказателство, че дарбата идва „свише”... А предметът на книгата е БОГ – МЪДРОСТ, БОГ – СЕБЕОПОЗНАНИЕ, БОГ – ЛЮБОВ.

Ако мога между тимпаните и барабана в една клавирна пиеса, удряйки гонга за финала, да просвирия последната кода, що носи дихание, бих избрала мъничка флейта: в ръцете на миниатюрна пастирка в пасторална картина напевът нашепва, че още ни има!

Екзалтацията, плод на понятна причина, е асоциативна. Това не означава, че книгата на Божков е пригодена само за тренирано музикално ухо. Дебело подчертавам, че не съм в състояние да нотирам и най-елементарната мелодия. Защо звучи в главата ми така?

Има само едно логично обяснение. Настройката по честоти. Тя отваря душата за небесната музика. Апотеозът е в синтеза между опознаваемо и неопознаваемо. Душата като единица реалност звучи в общ оркестър. Тя изригва като еманация на човешка същност, но от друго измерение. Къде ѝ е мястото, за да усетим Дух и Материя, вплетени в хармонично единоначалие?

Книгата не се чете на един дъх. Тя се осмисля. Философска е. Селективно подбрана е. Предполага у читателя настройка за познание, различно от тривиалното. Само така може човек да се

наслади на възприятието. Препоръчвам я, защото си струва гмуркането в подмолите на феноменалното познание, закодирано у всеки индивид. В случая то стига до нас като простичка притча, в основата на която стои квинтесенцията на творещото космическо „добро”, така наречената биограма в общия божествен план.

Книгата се чете на един дъх, заради конструкцията, многообразна с похватите, ползвани от писателя (интервюта, телемост, житейски драми). Пъстрата палитра от герои в сблъсъка на събитийност държи в повествованието буден интереса на читателя. Той наблюдава няколко типажа, вплетени съобразно авторовата концепция за литературен герой според заданието, маркирано в интервюта с извънземен разум. Дори епизодичен герой като Арто има чрез речника си свое място под слънцето. Гъркът Костас е загадка, той минава границата, воден от лични съображения. Те не са главни герои, пестеливо са обрисувани, но се запомнят, защото подкрепят основната теза.

Спойката на конструктивните елементи е балансирана чрез авторовата намеса като лично участие, персонифицирано в образа на „писателя”.

Този герой търси истината за себе си и другите. Любопитно наивен е, пряк, чист по душа. Включва се съзнателно и целенасочено в експеримента, на който самият той е подложен. Търси чрез отговорите във въпросите докъде е стигнал в себеопознаването и дали е готов за пряк контакт с извънземния разум. Освен като литературен герой „писателят” е поставен в изключителната ситуация да е проводник и на авторовата позиция. Тук не става въпрос за личността на Божков, а за свръхнатовареност на Егото на героя, да се наблюдава отстрани. Сам да анализира себе си. Понякога поставян умишлено в стяга, друг път в ситуация на саморазвиваща се пружина. А от него струи щастие! Невероятно постижение за образ на алтруист! Летвата за усъвършенстване е вдигната на ниво галактическа норма. Искат се този „извънземен” землянин да го пипнеш, да го питаш с това мирозрение как оцелява в човешкото ни битие...

Замисълът почива върху строго организирана система. Тук волности няма. Вселенска психологическа лаборатория наблюдава жителите на планетата ни и въздейства чрез биополета върху човеци из нашия регион с ландшафт, природни дадености – те са фон, но действието се води от съществува с интелект и разум, работещи в екип добронамерено, целево за очистиране на затлаченото ни съзнание, където най-често прагматичния и егоистичен Аз е забравил елементарните божии повели.

Книгата на Божков напомня калейдоскоп – всеки миг картината е различна,

причудлива с емоционалния си заряд. Напомня ми римска мозайка в обем, съразмерност на форми, подчинени на художественото въздействие на нюанса, асоциативно търсени според психичната нагласа за образци. И не на последно място мисловният диапазон на диалога с космическия разум (божественото) е разгърнат до пресечницата на човешките възможности за прием на кодифицирана информация и свит до мистерията – родените на една и съща дата герои са подчинили живота си на определена мисия...

Възможно е при втори и трети прочит да се открият още пластове от философско естество. Податки има. Нишките на мисловност в книгата са вплетени като корените на многовековен дъб, а дървото

на познанието е живо, в короната му пърхат птици.

Идеята за земята „Гей” и братството на посветените повлича и тази за „зрънцето”, идващо от натрупаната ни памет, че сме били, че сме част от глобален замисъл. Интерпретацията в подобна насока неминуемо поставя въпроса на изчезване ли е биологичния вид, щом матрицата възпроизвежда негативизъм срещу позитивизъм.

Азът, Егото на съвременника е поставен на изпитание. Тази борба за духовно изцеление е стара, но в условията на повсеместна криза и разпад на традиционно ценностната ни система, той има право на избор: дали да върви към собствената си гибел или да поеме пътя на самоочиштането като алтернатива за ново, енергийно по-богато ниво на познание, както ни съветват контактърите от книгата.

Като персонаж контактър, медиуми и феномени са само проводници на лъчистата енергия на Космически център, аналог на Бог. Като такива авторът не им е дал право да налагат лично мнение. От там идва тяхната статичност. Тях ги обединява и стяга щампата на еднотипието във въпросника, понякога опростяван, но другаде натоварван. Зад телепатичния мост отговорите заслужават внимание. Те вече са дозираны съобразно отвореното съзнание на питащия. На моменти обаче връзката между адаптер (приемник) и излъчвател се губи, защото не е в нормална акустична система, а персонифицирана и перцептивна. Контактърът несъзнателно препредава.

Въпреки тази забележка дебело подчертавам, че контактърите са стълбовете на конструкцията, те са текстурата в материала, вградената метална нишка, от чиято морална устойчивост зависи интригата на повествованието.

Героите с житейската им биография заслужават специално внимание. Те правят пъстра палитрата, а галерията от образи разнообразна. Всеки от тях носи индивидуален запис. Разшифровваме го цветово по нюанса. Общо те са хора от топлия спектър, ако имаме предвид аурата им. Слънчеви хора са, непринудено-лъчезарни, цялостни и завършени. Болшинството от тях следват естествената връзка: родител – дете. По-мъдър често се оказва по-малкият и това е естествено поради връзката му с божественото. В устата на подобно невинно същество, непознато греха звучат сладостни думи и мъдри, и сгряти от обич, забравени от времето на нашите баби, но идейният заряд на вечните истини тук идва направо. Контактът е поразителен, подобно дете е дар божий и развитието му в тази насока вече предполага, че може да служи в живота си за богоугодни дела. Ако бъде натоварено с подобна мисия, ще се справи.

Необикновеността на тези герои не е да са съдници, макар изправени до тях да се чувстваме недостойни, те са призвани съобразно логиката на романа за избраници, любимци на духовен наставник. Техните вибрации са на честотите на космическия център. В съдбовността им на „земляни” те не са ошетени. Имат приятели, семейства, влюбват се, враждат се в обществото с професии, моралът им понякога е незабелязван, но те са творци на тихия фронт, без психични отклонения, без маниакална показност. По-голямата им сетивност и изостреното чувство за справедливост и хармония се възприемат като дарба. Авторът не ни натрапва тяхната селективност, подборът им обаче не е взет на случаен принцип. Те са сензитиви, доброволци в големия експеримент.

В заключение въздействието бих сравнила с търсения рухнал из ведро очистителен дъжд след дълъг задух, засух на попукана от дълго чакане земя, жадуваща жителната струя.

Споделеното върху белия лист цветоусещане, което бих сравнила с една от любимите ми технологии за „просветлен обектив”, където химическата обработка на оптично стъкло дава възможност човешкото око да регистрира обект при нощно гледане, няма за цел да убеждава читателя в достойнството на предлаганата книга. Всеки е прав в избора си.

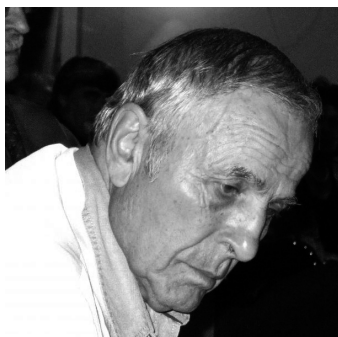
Убедена съм обаче, че „Пентаграмата” като всяко творение има своя съдба...

...Неведоми са пътищата Господни, и благословени ръцете, които ще държат Божковата книга като „божи дар”...

В митарствата ѝ ще има „Божий пръст”. Амин!

Румяна ШОПОВА

Камен ВАСЕВСКИ

МЕЧТА БЕЗУМНА МЕ ОБСЕБВА

Честит ще бъда – с внука си ще ида
при чужди внуци. Пак деца ще видя.

Там липсва смут, не мами лесна слава,
живее сякаш приказна държава.

Във нея няма подлост, злост позната
и всяка дума грее още свята.

Попаднал там, жадувам за сърдечност,
в света объркан ред да има вече.

Тогава всяка грижа всеизвестна,
ще бъде, знайте, друм, белязан с песен.

Мечтател съм. О, как туй е възможно,
когато простото е вече сложно!

МОЯТ ГНЯВ ОТДАВНА Е ЗАПЪТЕН...

Език свещен ли Вазов те нарече?
Свещен си да, ти своята чест запази.
Души ме болка - с рядка безсърдечност,
пигмеи днес безсрамно те погазват.

Издумват думи, дето не разбирам, —
слепци са те за земния ти блясък!
И зей пред мен вандалската им диря...
Колцина днес от дирята се стряскат?

И все цъфти във златната ти нива
не златен цвят, а чужди цвят отровен.
Нима умираш, наша реч звънлива?
Зове ме силно моя дълг синовен:

вандалите жестоко да накажа.
Но нямам власт да ги досегна даже!

КРЪГ

Дървото вече е покрито
в кафяво, жълто и ръждиво...
Листа трептят, листа отлитат
и търсят ласка милостива.

А то се гърчи в остра болка
и с нея дълго ще остане.
След ден, след два - не зная колко,
при него ще пристигнат врани.

Ще пада дъжд, и сняг ще пада
и бухал сив ще пие мрака.
Дърво добро, търпи, не страдай,
зелени облаци очаквай.

Аз себе си във тебе виждам.
И мене трусове ме гонят.
След бели — черни дни се нижат
през моите плачещи сезони.

Върти се в тъмен кръг земята,
попива шепота на листи.
И сменят своя цвят нещата:
сега са мътни, после бистри...

Стоян РАДИЧЕВ

СОНЕТИ

* * *

Не мога да лаская и да плаша —
държа на Истината и честта.
Съдбата е наляла в мойта чаша
вълшебен еликсир на мъдростта.
Не мога всяко зло да оправдая,
Доброто да поставям под съмнение,
убиец да изпратя с почест в Рая,
а праведник-светец - на закление.
Познавам същността ви по очите,
израснах в самота със дух висок,
живях на воля в подли дни, сърдити,
когато беше Дяволът пророк...

Оставихте ме сам, не бях със вас,
и чувам ясно вече своя глас!

* * *

Събудих се със Твойто име, Боже,
благодаря Ти и за този ден!
Направи моя празник Ти възможен
седемдесетият ми ден рожден!
Дали достойно носих своето име —
това го знаеш и ще кажеш Ти,
дано да имам грехове простими,
човешки да са моите черти!
Не чакам вече много от живота,
че неговия смисъл аз разбрах —
живея без възторг, но със охота
и гоня всеки ден по някой страх...

И радва ме денят, и ме тревожи —
надявам се на Твоята милост, Боже!

* * *

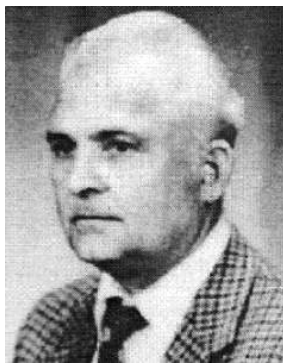
Живот, какво ли има да науча,
което аз от тебе да не знам?
Приятелю, май ставаш вече скучен
и по-добре ще е да бъда сам?
От хората не чакам изненади,
до болка, мисля, с тях се опознах —
издигат до Небето чак огради
да скрият себе си от своя страх!?
Все друг за нас си другият остава,
едва ли някога ще стане свой.
Печалби търси всеки, земна слава,
и само скръб дели със чужди той...

Признавам: ти, живот, за мен си чудо,
но всичко си за племето ни лудо!

* * *

Прилича ми на глезен внук човека,
но не от хора, а от богове.
Поел е той по гибелна пътека,
бедата си с нехаен глас зове.
Ще дойде, няма тя да се забави
и смешен плач с поройни сълзи той
към Господа забравен ще отпрати —
ще моли хляб да има, мир, покой...
Дали молитвата ще бъде чута —
не знае никой още в този час.
Слепец човек е, цял живот се лута
сред своите страхове от чужда власт.

Дете на майката Земя прекрасна,
човекът все расте, но не порасна!

Йордан КУШЕВ

ТРИ ПОСВЕЩЕНИЯ

ЛЕКАРЯТ

На д-р Дора Закова

Бог благословил е ум и пръсти.
Пред медика никой се не кръсти.

Не оре, не сее плодна нива, -
жива кръв у вените прелива.

Бялата престилка е девиза, -
снежно чист при пациента влиза.

Бди като всевишен над живота,
обладал в сърцето си доброто...

ДЕТСКОТО ХВЪРЧИЛО

На Йордан Атанасов

Аз помня детското хвърчило.
Държах въженцето в ръце,
а то ме вдигаше високо,
сред сини слънчеви простори.
И слушах чудни птичи песни,
и галеше ме топъл вятър...

Политнал с детското хвърчило,
като на длан Земята виждах
и зрееше у мен копнежа,
тъй както плод узрява бавно —
открай докрай да я обходя...

Аз помня, детското хвърчило!

ДУШАТА НА ПОЕТА

На Миклош Радноти

Чета на Радноти последните куплети —
любов и мъка по Родината и Фани —
и неизтляло огънче у мене свети,
в сърцето ми горят недогорели рани.

Топял се в оня страшен лагер Хайденау
осиротял живот - недухната свещица.
С крила - раирано палто на дървен нар,
напомнящо затворена във клетка птица.

Мираж Унгария била е във мечтите
и обичната Фани -

вишнев цвят в градина...

Гладът за обич може ли да се засити,
когато си далеч от Мила и Родина!?

Но радвал се и страдал в стихове Поета.
И в тези стихове душата оцеляла.
Душата мъченица, тя, душата клета...
Родината му в нея се оглежда цяла!

Веска КИРИЛОВА

ПРОБУЖДАНЕ

Любовен сън очите ми затваря,
потъвам в нереален свят,
сред многоликата тълпа
изплува образ на съдобност.

Пристъпвам в замък от мечти,
завесите на щастие окачам,
запалвам свещ от спомен бъдещ,
постилам ложе с ласки нежни,
глава полагам на възглавница от страсти,
а там до нея, фея със вълшебна пръчица
докосва ме и ме събужда.

Отварям аз врата реална,
живея във панелка стара,
завесите в студени цветове
отдръпват се и ми откриват
мечтите отрезвели,
леглото в стаята ни зъзне
от чувствата ни уморени,
от неизказаните думи,
от прегръдките несполелени,
от настанилата се ледена тъга,
която в погледите тлее.

Вечерен здрач присяда покрай мен
в очакване на падащата нощ,
дъждът ръми над болка стара,
студът просмуква мойта самота —
сълзи отмиват някогашен блян,
поглеждам времето в очи
със спомените притаени,
дим от догаряща цигара
извайва образ на Любов,
в който други, вплетени в прегръдка,
сънуват своя сън за двама.

Юлия ВАПЦАРОВА

ПРАХОСНИЦИ НА ЧУВСТВА СА ВЪЛНИТЕ

Раздумки пилеят по сънния пясък.
Разчупват духа, същността му.
Избелели от слънцето спомени
в черупки седефени крият.
На пяната в бялата риза
венчават брега със стихията.

И с мен се задяват немирно,
щом по брега ме настигнат.
Не искат да знаят, не питат.
Предлагат ми куп лудории.
А после обратно отлитат,
отнесли и своите дири.

ОТ ВЯТЪРА НАДЕЖДА СИ УШИХ.

От слънцето - прегръдка да ме топли.
От сухата трева се изхитрих
да пия полудели сокове.
От шемета необуздан на риска
възторг и свобода поисках.
От пепелта, която тлее,
изграждах огнени идеи.
А в устрема неспирен на реките -
енергия потърсих. И прикритие
от всички невъзможни истини
по тръпния ми път премислени...

Магдалена ШУМАРОВА

ПРОВИНЦИАЛЕН ПЕЙЗАЖ

На Лили Маркова

Подарих ти две яворови дръвчета,
които сплитат клони в небето.
Подарих ти една зелена нива
и един кон с развята грива...

Подарих ти дърво - хайдутин по риза.
Божият дух по камъните ще слиза.
Не давам нито стрък зеленина,
нито едно врабче от нашта гора,

нито шепа вода от реката,
нито една роза от лехата.
Това е моят провинциален пейзаж –
мое вечно умиране и вечен кураж.

Не го заменям за никаква столица –
Лили,... Люси! Отново пролет е!

ИЗМИСЛЕН МОЙ...

Открих те
в измисления мой живот.
Дай ми повод да си мисля,
че те има някъде.
Дай ми някакъв знак,
напиши ми писмо, усмихни се
или даже ме наругай.
Дай ми повод да си мисля,
че те има, за да продължа да пиша.
Да описвам нашата измислена обич:
как ме докосваш,
как ме носиш,
как ме прегръщаш,
как се смеем на едни и същи неща,
как заедно заспиваме
и заедно се събуждаме,
как...
Не мина ли покрай мене вчера
ти, моя измислена обич.
Аз ти казах: „Здравей, любов!"
А ти ми отвърна,
че е станало грешка,
но все пак ти е приятно
да чуеш тези две думи.
Човек не живее ли повече нощем,
повече насън,
отколкото наяве?

ПЕПЕРУДЕНСНИЯТ

На Велин Георгиев

Сняг от бели пеперуди
бърза към файтона стар.
Белите коне в прелюдия
хвърлят си любовен зар.

И в мига им оцеляла
моята душа лети –
пеперуда бяла, бяла,
а отвътре гледаш ти.

Ти файтона спря за мен –
мъката ми приюти навъсена.
Любовта за миг поне
разпозна ме във съня си.

После пак отлитна сам –
Ангел в бели снежни дрехи.
А обикнеш ли ме - знам
как да сваля женските доспехи.

Цвятко ДЕЧЕВ

И ВСЕ ПАК

На проф. акад. Иван Радев

Какво е нужно и какво да сторим?!
Не можем с глупостта да се преборим.

Добрият няма да срази злодея...
Заглъхва благородната идея,
обраснала с духовна смрад и тръне.
Светът в житейската си тиня тъне.

Но все пак - славей на липата пее.
Блести роса. И златно слънце грее.

СЪБЛАЗНИ И ПОРОЦИ

На Ал. Бъчваров

Откакто свят
на този свят светува,
човек за правда
и морал ратува;
четем за
благочестие уроци,
обзети от
какви ли не пороци.

Животът ни
предлага куп съблазни,
примамва ни с неща
разнообразни –
богатства, лукс,
мадами сладострастни..
А все сме
угнетени и нещастни.

Все хленчим,
нещо все не ни достига.
Един над всички
други се издига;
облагите
малцина присвояват,
за другите
огризките остават.

Тъй че откакто
свят в света светува,
уж за човештина
човек ратува,
но ние не
извличаме уроци,
затънали
в неправди и пороци.

ФИНИКИЙСКИ ЗНАЦИ

На Иван Мартинов

Пустите му финикийски знаци –
сила дяволска май в тях се крие:

кланят се умници и простаци
в този свят на пълната кесия.

Без тях само древните аскети
постят и се молят в пещерите...

И приятелите ми - поети,
пет пари не дават за парите.

ЕПИКУР

На Евлоги Цанков

Хем мъдър, хем чревоугодник шур
е бил май философът Епикур...
Какво е философствал всъщност той:
това, че за човешкия безброй
най-важното са вкусната храна
и ласките на прелестна жена.

Не споря, знам, че всеки млад и здрав
ще потвърди, че Епикур е прав.

Магдалена БОЯДЖИЕВА

НАПОМНЯШ РОЗА – каза ти
опиянен от аромата,
а после ме откъсна от душата ми
докосвайки ме като ваза.

Сега съм мъртва – казах в мрака,
но ти дори не забеляза.
Кръвта на розата заспа
под нежни тръни приласкана.

ЛОЗОВИ ЛАСТАРИ

Ресници дълги пусна лятото -
ластарите зелени на лозите.
Узрява гроздето и свети като злато
от слънчевите пазви на асмите.

И в сянката на спящия следобед,
една пчела с хоботче от цветя,
отпи от виното на спомен
с ухание на билки и трева.

Зелените мустачки на лозата
са любопитни пипалца –
един внезапен скакалец
се взира в мен и във стиха.

Рада СТОЙНОВА

III

Небрежно красива
тичам в дневния прах
под небесното синьо
виждам вашият фарс
гледам злобно
с насмешка
разголените ви жалки нозе

С поглед на свята богиня
тайно надничам отвъд сухата страст
Виждам се рагневена, плувача в ярост
змия
как разкъсвам вашите тела
И мечтая за болка, за кръв, за възбуда

Анализирам вашият страх
и откривам проклетие

Поколение странно, лудо
водещо жалък живот
потънало в калища, в прах

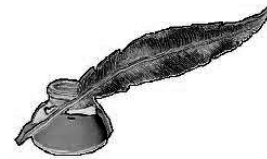
И се моля
Живейте, мечтайте, мислете, четете,
убивайте.,
защото след смъртта
гадния прах с който сте посипани
всички
и мъглата в която се къпете безпризорни
изчезват

НА ДЯДО

А ние се учехме да играем на шах
и докато се научим – МАТ!

и точка

играта свърши
време е да си вървим

Минко ТАНЕВ

СИНКОПИ

Портокали, пуканки и ром,
ароматно плиснали над чая –
Пловдив, твоят носталгичен дом
на ванилия след теб ухае.

Разстопихме ледове за миг,
морски бриз сияйно ни проучи
и мъглата призрачно разми
думи и проблеснали съзвучия.

Януарски огнен ритуал
и взривен копнеж във всички вени
снежните ни стъпки пресъздал
сякаш сме отново сътворени.

МИСИЯ

Христова възраст високосна
разпали вдъхновена сваят
и звезден порив ни докосна
в интимен час.

Присъствие. Първопричина.
Небесен смисъл осъзнат –
висока чаша ни отмина
в античен свят.

И ерата на Водолея
прегръща слънчевия свод –
възвишени да оцелеем
със свят живот.

ПРЕОБРАЖЕНИЯ

Искрящи планини от сол
над смрад и смърт –
прибоят ме изхвърля гол
отвъд.

И безпределна синева
пламти отвред,
а всички мои сетива
са пет.

Проблясва да ни озари
лъчист поток
и да ни върне по-добри
при Бог.

Димитър ПАЛАЗОВ

ХАЙКУ

Сватба в апогей.
Пишов прострелва небето.
Крака тресат земята.

Коли се връщат
с откраднато море
и с много слънца.

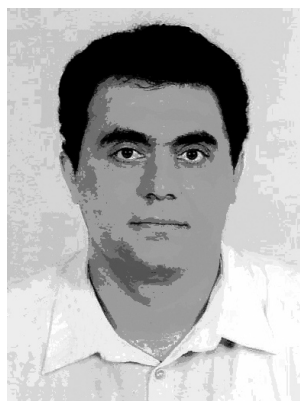
Сядам на стола.
И сянката ми сяда.
Компания сме.

На бунището –
бръснарско легенче.
Чака Дон Кихот.

Стъпки на пътник.
Пътеката пее.
Гъбки надничат.

В усойния сумрак -
минзухар в златни доспехи.
Браво, рицарю!

Николай ГОСПОДИНОВ

Има ли сила на Земята, която може да опази волните котараци?

Беше есен. Една неприлично буйна и красива есен. Топла, слънчева, с леки южни ветрове, ухаещи на цветя и грозде. Връщах се към Търново от редакцията на един софийски вестник. Като студент имах такъв грях да публикувам какво ли не в столични и регионални издания и да се издържам от хонорари.

Вървах по един черен път. Слязох на една малка гара и реших да отида пеш до близкото село, откъдето да хвана автобус за Търново. От малък обичам черните междуселски пътища, тънещи в тишина и забрава. По тях човек може да срещне онова, което големият друм никога не предлага. Вървах и не мислех за нищо. Пътят се виеше през поля и кории. От синия похлупак на небето приятно напичаше слънцето.

В края на една нива пътят се разклоняваше в две посоки. Спрях и се замислих накъде да тръгна. И тогава чух глас. Нежен и приятен, като никои друг на Земята. Глас като зов за голямо и светло приятелство.

- Здравей! Какво мислиш?

- Мисля накъде да тръгна! - отвърнах аз и между царевичните стебла съзрях един красив котарак. Малък още, непорасъл, но красив и добър. Не знам защо, но веднага реших, че е добър. Може би защото приличаше на малко сиво-кафяво лъвче с бели петна като терличета по крачетата и с интересна извивка на муцунката.

Седнах до котарачето и се загледах в тихата резеда на пожълтелите полета. Наближаваше обяд и слънцето грееше от най-високата точка в небето. Духаше лек ветрец. Недалеч шумяха красиви тополи, хвърлящи дълги сенки в полето.

- Кой си ти? - с тих глас ме попита котарачето.

- Един котарак като тебе!

- Лъжеш! Ти не си котарак!

- Че защо да не съм?! Я виж: имам и мустаци, и лапи, и ако искам даже - мога да мъркам!

Котарачето ме погледна с недоумение. В очиките му бликна весел смях и то прикри с лапичка устата си. Смя се около минута. После приглади мустациите си и каза:

- Ще ме вземеш ли с тебе, господин Котарак?

- Разбира се! Нима един истински котарак може да откаже приятелство?!? - усмихнах се аз, поемайки лапата на Котарачето.

- И ще ме пазиш и обичаш?!

- Винаги!

Нарекох котарачето Дундачко, заради пухкавото му топчесто тяло. Занесох го на село при баба и го оставих там. Отначало Дундачко не беше много съгласен и даже щеше да ми се разсърди, но когато му разказах колко е скучно в града, където ще чува само щракането на пишещата машина и шумоленето на книги - котарачето реши, че ще е по-

добре да остане в голямата селска къща, където отвсякъде ще го гледат очите на волността и простора.

- А ти ще се върнеш ли, господин Котарак? - попита Дундачко с нотки на страх в гласа си.

- Да, ще се върна, защото котараци винаги се връщат там, откъдето някога са тръгнали.

Дундачко заживя спокойно на село. Мускулите му се наляха със сила. Тялото му наедрия и гласът му стана по-плътен и уверен. Денем скитореше из градините, а вечер щом луната надвиснеше голяма и сребърна, Дундачко се качваше на покрива на къщата, лягаше по гръб на топлите керемиди и с часове гледаше едрите звезди на небето. Даже твърдеше, че чува техния шепот и че някой ден ще ми разкаже за какво си говорят звездите.

В дните когато ходех на село, Дундачко ме посрещаше отдалеч и весело викаше:

- Добър ден, господин Котарак!

Цял ден обикаляше край мен, гледаше ме как пиша на машината и побутваше с лапички железните букви. Веднъж дори напечата едно стихотворение:

Как си, господин Котак

аз съм твой Дундачко
радостно играя с теб
сякаш си играчка.

Зимно време щом снегът затиснеше селото, Дундачко весело подскачаше и се търкаляше в преспите. Гонеше врабчета по клоните на дърветата, а когато му станеше студено, влизаше въщи, лягаше до топлата печка, мъркаше и сладко, сладко си подремваше.

В студените коледни нощи котарачето стоеше на стола до прозореца и гледаше как навън бялата виелица навява сняг под стъклата. И като му омръзнеше да гледа, внимателно се мушкваше под юргана до мен и с тих глас ме молеше:

- Господин Котарак, разкажи ми някоя приказка!

Аз погалвах Дундачко по главата и започвах да му разказвам:

- Имало едно време един котарак. Един красив, добър котарак...

Пролетно време вишните и сливите пред къщата цъфваха и навред се понасяше уханье на зеленина и свежест. Дундачко ставаше неспокоен, сърцето му преливаше от любов и в тихите вечери аз чувах от градините неговата любовна песен:

- Ах, Маргарита, Маргарита,
ти от черешата
при мен скочи!

Как пееше моят Дундачко в пролетните нощи! Пееше така влюбено и със захлас, че на лято махалата се пълнеше с малки Дундачковци: сиви, кафяви и шарени - всички различни, но все с нещо приличащи на моя котарак.

Едно лято в махалата започна да вилнее чевръст пор. Къщите пропищяха. Нямаше домакинство, което да не изгуби поне пет пилета или кокошки. Стопаните се видяха в чудо. Залагаха капани, слагаха отрова,

но незнайният пор-злодей не се хващаше на нищо. По неведоми пътища успяваше да влезе в добре укрепените курниции и отмъкваше пилета. С всяка нощ мрачната му слава растеше. Селяните се ядосваха на кучетата и безжалостно ги биеха. Жените пуснаха слух, че това не е пор като пор, а някаква нечиста сила, щом кучетата не могат да го надушат. Някой дори предложи да се окадят курниците с тамян, но предложението беше отхвърлено като несъстоятелно. Мъжете от махалата извадиха от мазите старите ловджийски пушки, почистиха ги, притегнаха ги и започнаха да се редуват да дебнат пора. Често пъти нощем гърмяха пушки, но както се разбираше после - само на халос. Иначе незнайният пор продължаваше победоносния си поход из курниците.

Същото лято моят котарак Дундачко изживяваше своята най-голяма любов и по цели дни не се завръщаше въщи. Ако ли пък си дойдеше - изглеждаше измършавял и уморен, с увиснала опашка

и клупнали уши. Любовта силно го изтощаваше.

Веднъж, докато щраках на пишещата машина, Дундачко мина по перваза на отворения прозорец и с вял глас ме поздрави:

- Добър ден, господин Котарак!

Спрях да пиша и се загледах в котарака:

- Дундачко! - викнах му аз. - Защо не се прибереш въщи? Не чу ли че нощем обикаля свиреп пор?!

Моят красив котарак се обърна с лице към мен, прозя се и рече:

- Ех, ако знаеш само каква голяма любов е понесла сърцето ми!..

Скочи от перваза и потъна в зеленината на градината. Аз продължих да пиша на машината, но мислите ми се въртяха все около котарака.

В следобед на същия ден, боядисвайки един прозорец, чух весела врява на улицата. Бързо съблякох изпоцапаната

манта и излязох навън. Един мой съсед, дядо Гавраил - едър, беловлас, ухилен старец - държеше в бакърена купа три малки слепи порчета. Животинките скимтяха, душеха стените на мръсната купа и търсеха майка си. Селяните гледаха порчетата, къляха и плюеха с отвращение. Дядо Гавраил побутваше порчетата с пръсти разправяше как ги е намерил, като съборил една кирпичена стена.

- Хич да не ги беше бутал! - обади се някой. - Сега майката ще започне да души кокошките наред!

И наистина от този ден майката пордушеше по цели курниции с кокошки. Гневът и желанието й за мърт я бяха заслепили. Пушките започнаха по-често да гърмят, капаните бяха сменени с поголеми и по-здрави, но в крайна сметка - нищо не помагаше.

Беше малко преди полунощ. Седях на един фотьойл до отворения прозорец и на светлината на нощната лампа четях някаква случайно попаднала ми книга. Навън кротко пееха щурците, а от хола долитаха реплики от късен телевизионен филм. Р-р-р-ууммм - изтрополя гръм в лялната нощ, който не стресна никого, защото всички бяха свикнали с нощните пукотевици. Ехото на пушката се завъртя в нощта и се разсея сред полета и чукари.

Тъкмо притварях кориците на книгата и се канех да лягам, когато Дундачко се появи с окървавен гръб на перваза на прозореца. Сачмите, предназначени за пора, поразиха моя котарак.

Уплаших се. Пъшкайки тихо от болка, Дундачко легна в скута ми, положи глава на дланите ми и каза:

- Ти ме излъга, господин Котарак! Не можа да ме опазиш?!

- Мили Дундачко, има ли сила на Земята, която може да опази волните котараци?

- Има! - прошепна котаракът със затихващ глас. - Любов... само любов!

Дундачко затвори сините си очи. Тялото му взе да става все по-леко и по-леко, докато накрая се разтвори в дрезгавия сумрак и изчезна.

На другия ден времето се развали и докря на лятото валяха дъждове. Есента дойде рано, облачно-ветровита и сърдита. Но в тази есен аз не срещнах вече котарак като Дундачко, нито пък през следващите есени. Явно той е бил единствен и неповторим.

Понякога си ходя на село, скитам по черните междуселски пътища и си мисля какво му трябва на този свят, за да бъде по-добър и човечен. А от шумоленето на листата на дърветата аз чувам едва доловимия шепот на Дундачко:

- Любов..... само любов!

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ

тел: 042/649-110, 042/980-088, GSM 0888790135

Редактори: Румен СТОЯНОВ 02/8247956

Красимира БОЖАНОВА 0889 486812

Издател: НЧ "Даскал Петър Иванов"

e-mail: lit_glas@abv.bg

IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF

УниКредит Булбанк Стара Загора

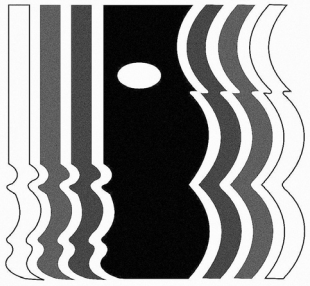
Печат: "Литера Принт" АД - Стара Загора

Не се връщат и не се редактират материали!

Абонамент - само в редакцията

45-ТИ ФЕСТИВАЛ НА ОПЕРНО И БАЛЕТНО ИЗКУСТВО - СТАРА ЗАГОРА 24 НОЕМВРИ – 5 ДЕКЕМВРИ 2014 - ПРОГРАМА

24 ноември /понеделник/
-18,15 ч. – „Големият човек на Операта“. Изложба в памет на Борис Стойнов, главен художник на Държавна опера-Стара Загора представя проектите му като сценограф и художник на Държавна опера-Стара Загора

Държавна опера - Стара Загора ПРЕМИЕРА

Отело - опера от Джузепе Верди

Режисьор: Петко Бонев
Сценография: Борис Стойнов
Костюми: Цветанка Петкова-Стойнова
Хореография: Алида Бонева
Солисти: Даниел Дамянов-гост, Емил Иванов-гост, Русалина Мочукова, Цветелина Малджанска-гост, Тания Иванова-гост, Иван Кабамитов, Крум Гълъбов-гост, Марк Фаулър, Борис Тасков, Ивайло Йовчев, Милко Михайлов, Георги Динев, Нина Димитрова, Михаела Борова, Александър Марулев, Димитър Райков-гост, Евгений Арабаджиев-гост, Петър Кунев-гост
Хор, оркестър и балет на Държавна опера-Стара Загора

„Отело“ е поставяна един-единствен път в историята на Опера Стара Загора – премиерата е на 7 декември 1996 г. под музикалното ръководство на Димитър Димитров, диригент Красимир Къшев, режисьор Румен Нейков, художници Радостин Чомаков и Елица Георгиева-гост.

„Отело“ е последната съвместна работа на главния художник на операта ни Борис Стойнов и съпругата му – Цветанка Петкова-Стойнова като сценограф и автор на костюмите в тази мащабна постановка. И в 21 век образът на мавъра Отело е все така актуален – той е свързан с темата за Различния човек и интеграцията и трудността му да се впише в обществото. За човешките гордост, достойнство, чест и пак човешките им противоположности – коварство, подлост, интригантство. За Любовта и нейната тъмна страна.

26 ноември /сряда/
Софийска опера и балет
Пепеляшка - опера от Джоакино Росини
Режисьор: Вера Петрова
Сценография: Боряна Ангелова
Костюми: Християна Михалева – Зорбалиева
Пластика и хореография: Мария Луканова
Художествено осветление: Андрей Хайдиняк
През 1816 година, непосредствено след „Севилският бръснар“, Джоакино Росини създава друг шедевър „La Cenerentola ossia Il Trionfo della bontà“ – „Пепеляшка или Триумфът на добротата“ – весела драма в две действия по либрето на Джакомо Ферети, вдъхновено от приказката на Шарл Перо. Премиерата е в Театър „Вале“, Рим на 25 януари 1817. Веднага след това „Пепеляшка“ завладява италианските и европейските музикални сцени и влиза трайно в репертоара на големите театри.

27 ноември /четвъртък/
Държавна опера – Русе
Балетен спектакъл - Ромео и Жулиета по музика на П.И.Чайковски
Хореография: Силвия Томова
Художник декори: Салваторе Русо /Италия/
Асистент –художник: Меглена Илиева
...Всеки има право на избор, дори в любовта! Тяхното бунтарство и нежелание да се примирят, преобръща и представите на възрастните, самозабравили се в своята изкуствена показност и фалшива добродетелност...Защо трябва да оценяваме любовта едва, когато я загубим...Балетният спектакъл „Ромео и Жулиета“ няма тъжен финал... Всеки може да си представи какво ще се случи по-нататък“./Силвия Томова –хореограф/

Полет към светлината по музика на П.И.Чайковски, Дж. Гершуин, Жул Масне, А. Пиацола и Дж. Росини
Хореография: Силвия Томова
Художник декори: Салваторе Русо /Италия/
Асистент –художник: Меглена Илиева
Във втората част на балетната вечер зрителите ще преживеят още една истинска наслада за сетивата със спектакъла „Полет към светлината“. Различни цветове на дъгата са вложени в приказно красивите костюми, избрана музика от Росини, Чайковски, Масне, Пиацола, Гершуин ще прозвучи в унисон с цялата танцувална чувственост на спектакъла, ефирни движения и различни танцови техники ще приковат вниманието и ще позволят на публиката да се понесе в полета на своите

фантазии. Червеното, синьото, зеленото, жълтото, бялото, черното, видимите и невидимите цветове на нашата душа.

28 ноември /петък/ Държавна опера-Стара Загора ТОСКА - Опера от Джакомо Пучини

Режисьор: Кузман Попов
Сценография: Мария Диманова
Солисти: КАМЕН ЧАНЕВ - гост, Тания Иванова-гост, Крум Гълъбов-гост, Александър Носиков-гост, Евгений Арабаджиев-гост, Марк Фаулър, Ивайло Йовчев, Теодор Петков, Любомир Петков, Богомил Русенов, Евгений Сурмиевич, Емилия Джурова, Пролет Пенчева
Солисти, хор и оркестър на Държавна опера-Стара Загора
След 15 години от последната си премиера „Тоска“ се завърна на сцената на Държавна опера-Стара Загора. „Героите на операта са две обикновени любящи сърца, потопени в света на прекрасното, живеещи с изкуството и любовта – художникът Марио Каварадоси, ученик на прославения майстор на революционната епоха Луи Давид и Флория Тоска, дете на народа, чийто чуден глас и рядка красота променят нейната съдба и тя става знаменита певица. „Тоска“ никога няма да загуби властното си въздействие над всякаква аудитория, в която и да е било страна, докато е жива великата тема на свободолюбието, протеста против всякакъв гнет“ – казва режисьорът Кузман Попов.

2 декември /вторник/ Държавна опера-Пловдив Бохеми - Опера от Джакомо Пучини

Режисьор: Мария Елена Мексия
Помощник-режисьор: Алфио Грасо
Сценограф: Кармен Кастаньон
Костюми: Стив Алмериго
Хореограф: Данило Фернандес
Животът на бохемите от латинския квартал на Париж се пресъздава на сцената от голям международен екип. Атмосферата от 19 век успешно се преплита със съвременното, за да могат посланията на спектакъла да достигнат до всеки зрител. „Вярна съм на класическото произведение. Но на сцената ще видим съвременни хора, защото езикът на тялото, който актьорите използват, е съвсем актуален. Не казвам модерен, защото не обичам тази дума“, казва режисьорът Мария Елена

Мексия. „Бохеми“ е спектакъл за връзките, базирани върху любовта. И за важните решения, които вземаме в живота си – споделя още режисьорът.

3 декември /сряда/ Държавна опера- Варна Алиса в страната на чудесата Музикъл за деца по музика на Н. Римски-Корсаков и музикален колаж на Buddha Bar

Режисьор: Сребрина Соколова
Диригент: Стефан Бояджиев
Хореография: Желка Табакова
Сценограф: Ралица Русенова
Художник по костюмите: Елена Иванова
„Нашата Алиса е дете, което иска да има приятели, но ѝ е трудно да намери път към тях. Идва в нов град, в ново училище, където всички са заети с това да впечатляват“ най-красивата“, „най-популярната“. Дошла със своята котка, тя се чувства като попаднала в съвършено различен свят, като че ли заразен от някаква лудост. Алиса остава сама, въпреки желанието си да има приятели, защото прави основна грешка - да се опитва да се нагажда към обстановката, отказвайки се дори от свое любимо същество.“

5 декември /петък/ Държавна опера-Стара Загора Закриване на 45 ФОБИ – Стара Загора ГАЛА-КОНЦЕРТ „Звездите на Операта“ СОЛИСТИ: Ивайло Джуров, Юлиан Константинов, Калуди Калудов, Пламен Кумпиков, Веселин Михайлов, Александър Марулев, Елена Баръмова, Даниела Дякова, Александър Носиков, Михаела Борова, Офелия Христова, Милко Михайлов

Организаторите на фестивала си запазват правото за промени в програмата, като своевременно информират всички заинтересовани.

ПРИЛОЖНИКЪТ БОНЧО ТОДОРОВ С НАГРАДАТА НА ТАЗГОДИШНИЯ ЕСЕНЕН САЛОН В СТАРА ЗАГОРА

В изложбената зала "Байер" в Стара Загора на 7 октомври бе открит "Есенен салон 2014". Тази година в него участват 57 автори от старозагорска област с 93 творби. Зам.-кметът на Стара Загора Иванка Сотирова връчи наградата на тазгодишния Есенен салон на приложника Бончо Тодоров. Пластиката "Тракийски конник" на покойния старозагорски скулптор Александър Козаров му бе присъдена за фигурата от керамика и стъкло "Момиче".

НОВА КНИГА ЗА ГЕО МИЛЕВ И ГЕОРГИ ШЕЙТАНОВ

В "Една и съща нощ" писателят Христо КАРАСТОЯНОВ описва последните години на големия български поет ГЕО МИЛЕВ, основавайки историята си на исторически събития и личности и "вади на светло" образа на анархиста ГЕОРГИ ШЕЙТАНОВ – една от най-противоречивите личности от началото на ХХ век, оказал голямо влияние върху развитието на списание "Пламяк".

„За новия роман на Христо Карастоянов може много да се пише, но все отнякъде трябва да се започне. Може би да започнем с дързостта – да се напише роман за Гео Милев, за последната година и половина от живота му и за жестоката му смърт в чудовищната касапница на април 1925-а. Впрочем, може да се възрази, че прочутият анархист Георги Шейтанов е също толкова главен герой на книгата, колкото поетът, но ми се струва неизбежно, че „Една и съща нощ“ ще бъде наричана роман за Гео Милев най-малкото поради все още трайната мощ на литературния

канон. Иначе поетът и анархистът шестват из улиците на София, така живо и сетивно възплетени от ямболския писател, както малцина столични автори са успявали, и се сблъскват с други исторически лица, но по много причини не бих етикетирал „Една и съща нощ“ като исторически роман. Причини, в които, мисля, се съдържа и спецификата, и силата на това забележително произведение.“

Из текст на Ангел ИГОВ за в. Култура - Брой 25 (2774), 04 юли 2014 .

„Христо Карастоянов разказва пицно, трепкащо и задъхано за едно време, в което нито един от героите не успява да си поеме дъх. Голямата каша на хаоса се прошарва с дребни твърди частици, върху които читателят може да се крепи, додето вихърът на събитията го носи през разказваната история. Един голям политически роман и безогледно трезв подход при повествованието.“

Хелмут ШОНАУЕР, Lesen in Tirol